

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Typ alltså / ett arbete om utfyllnadsord o sånt

Undersökning kring utfyllnadsord i SVT - Klass 9A

Martin Adeteg och Daniel Söderholm

”IKT, NASA, svenska, LAU”

Handledare: Elin Lundsten

Examinator: Lisbeth Lewander

Rapportnummer: VT08-1199-6

Abstract

Background

We both possess a great deal of interest in the Swedish language, and especially in how it develops and changes by its users. As up and coming educationalists it is both interesting and important to examine how the youth of today uses their domestic language. This report will illustrate in which way discourse particles function in the exchange of words that occurs in the Swedish documentary *Klass 9A*, which was aired on SVT.

The purpose of the report

The purpose of our report is to gain a greater understanding of how the youth of today expresses themselves, and to examine what the logic is in the way they use discourse particles.

Method

Since we have access to all of the episodes of *Klass 9A* we have been able to take advantage of this by thoroughly examine every episode. During the process of analysing we have been able to return to the episodes. That made it possible for us to make sure that our analysis was correctly done. That would not have been possible if we did not have the recordings of *Klass 9A* to our aid.

Theories

We have used respected language researchers and their theories as the foundation of our report. The language researchers have all done research in the field of how the youth speaks today.

Result

In results we show how the students and teachers in *Klass 9A* used discourse particles. We also show what function the discourse particles had in the sentences. The top five used functions were underlining-, turn taking-, focusing-, exemplifying- and delimiting markers.

Discussion

Our analysis showed that we could determine every discourse particle to a specific function. All discourse particles in the material from *Klass 9A* acted as a marker for a function. We have also seen in the material from *Klass 9A* that a student easily changed the use of a discourse particle to a word that was more suiting to the teachers taste. Furthermore we discuss how a teacher should teach under the guidance of the manual in form of *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo94)*. We also give examples of a lesson that contains of guidelines for when it is either suiting or not to use discourse particle and in what contexts.

Keywords: discourse particle, *Klass 9A*, slang, development of the Swedish language

Abstrakt

Bakgrund

Vi har båda ett stort intresse för språk i allmänhet, och i synnerhet för hur språket utvecklas och förändras av språkbrukarna. Som blivande pedagoger är det intressant och viktigt att undersöka hur ungdomarna använder sig av det svenska språket. Denna rapport belyser vilken funktion utfyllnadsorden utgör i de repliker som förekommer i TV-dokumentären *Klass 9A*, som sändes i SVT.

Syfte

Syftet med arbetet är att få en större förståelse för ungdomarnas uttryckssätt och logik via rådande utfyllnadsord i en högstadiesklass i Malmö.

Metod

Eftersom vi har fått tillgång till hela programserien har vi kunnat utnyttja detta genom att grundligt analysera varje avsnitt. Under analysprocessen har videoupptagningarna fungerat på ett utmärkt sätt eftersom vi har kunnat återgå till materialet för att på så vis kunna bekräfta vår analys av situationerna ett flertal gånger. Detta hade inte varit möjligt på samma sätt om situationerna inte hade varit inspelade.

Teoretiska utgångspunkter

Vi har valt att använda kända språkforskares teorier för att agera som vårt arbetes teoretiska utgångspunkter. Dessa språkforskare har forskat kring ungdomsspråk.

Resultat

I resultatdelen redovisar vi för hur elever och pedagoger i *Klass 9A* använder sig av utfyllnadsord. Vi förklarar vilka funktioner utfyllnadsorden har haft i den talade texten. De fem mest frekventa funktionerna var att utfyllnadsorden agerade som understrykande-, turtagande-, fokuserande-, exemplifierande- och avgränsande markörer.

Diskussion

I vår analys framkom det att vi kunde bestämma en funktion till samtliga utfyllnadsord. I materialet från *Klass 9A* agerade således alla utfyllnadsord som någon slags markör för en funktion. Vi har även problematiserat att en elev snabbt fann en synonym till utfyllnadsordet *typ*. En synonym som elevens svensklärare ansåg hålla högre stilvärde. Detta torde innebära att eleverna använder utfyllnadsorden för att uppfylla specifika funktioner. Vi problematiserar även hur en pedagog skall arbeta med styrning av *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo94)*. Där ger vi även ett förslag för en lektion kring bruket av utfyllnadsord. Där är en kontextmedvetenhet av högsta relevans för att eleverna skall inse att bruket av utfyllnadsord inte passar för genrer som kräver högre stilnivå.

Nyckelord: Utfyllnadsord, *Klass 9A*, slang, språkutveckling

1 BAKGRUND	1
2 SYFTE.....	3
3 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH TIDIGARE FORSKNING	3
3.1 FÖRFATTARE	3
3.2 ELEVERS SPRÅKUTVECKLING I SKOLMILJÖN	4
3.3 SLANG	5
3.4 UTFYLLNADSORD	7
3.5.1 STARKA ÅSIKTER OM UNGDOMARNAS BRUK AV UTFYLLNADSORD.....	8
3.5.2 VILKEN FUNKTION HAR UTFYLLNADSORDEN?.....	9
3.6.1 SPRÅKLIG GEMENSKAP	9
3.6.2 SPRÅKLIGA MARKÖRER	9
3.7 KRONOLEKTER	10
3.8 PERSONLIG INTEGRITET.....	11
3.9.1 SOCIOKULTURELLT PERSPEKTIV	11
3.9.2 STYRDOKUMENT – LPO94	12
4 VÅRT BIDRAG TILL FORSKNINGSFÄLTET.....	12
5 METOD	13
6 RESULTAT	15
6.1 UTFYLLNADSORD SOM MARKÖRER FÖR OLIKA FUNKTIONER.....	15
6.1.1 Fokuserande markör (FM)	15
6.1.2 Modifierande markör (MM)	16
6.1.3 Nedtonande markör (NM).....	16
6.1.4 Paus markör (PM).....	16
6.1.5 Vag och inexakt markör (VIM).....	17
6.1.6 Exemplifierande markör (EM).....	17
6.1.7 Avskiljande markör (AVSM) och avgränsande markör (AVGM)	18
6.1.8 Understrykande markör (UM).....	18
6.1.9 Citat markör (CM).....	19
6.1.10 Onomatopoetisk markör (OM)	19
6.1.11 Turtagnings markör (TM).....	19
6.2 UTFYLLNADSORD I KLAS 9A	20
6.3 ÖVRIGA INTRESSANTA SPRÅKINSLAG	20
6.3.1 Engelska språkets inflytande i skolmiljön.....	21
6.3.2 Gamla ackusativformen av pronomen han	21
6.3.3 Medvetenhet kring ordval.....	21
7 DISKUSSION.....	22
7.1 PRIVAT OCH OFFENTLIGT SPRÅKBRUK.....	22
7.1.1 Vilka använder utfyllnadsord i Klass 9A	22
7.1.2 Vilka värderingar drar bruket av utfyllnadsord till sig	23
7.1.3 När används utfyllnadsord i Klass 9A?	24
7.1.4 Vilken funktion utgör utfyllnadsorden i Klass 9A?	24
7.2 FÖRDELNING AV DE FEM MEST FREKVENT FÖREKOMMANDE FUNKTIONERNA	25
7.3 UTFYLLNADSORDEN I SVENSKA SPRÅKET	26
7.3.1 Starka åsikter kring bruk av utfyllnadsord	26
7.4 LPO94 OCH DIDAKTISKT PERSPEKTIV	28
7.4.1 Lpo94.....	28
7.4.2 Didaktiskt perspektiv	28
8 VIDARE FORSKNING.....	31
9 REFERENSER.....	32

1 Bakgrund

Vi har båda ett stort intresse för språk i allmänhet, och i synnerhet för hur språket utvecklas och förändras av språkbrukarna. Som pedagog är det intressant och viktigt att undersöka hur ungdomarna använder sig av det svenska språket. Det finns olika uppfattningar i samhället kring hur ungdomar brukar språket. En allmän uppfattning många äldre språkbrukare har brukar vara att ungdomar är upphov till dekadens i det svenska språket. Men det finns även åsikter gällande att svenska språket inte har samma uttrycksmöjligheter som det engelska språket, som har ett större utbud av synonymer. Men om ungdomsspråket inte är ett resultat av slarvigt språkbruk är det intressant att undersöka vad som ligger till grund för uttryck som formas av ungdomar. I många fall används språket på ett sätt som kan uppfattas som kreativt och nyskapande, som dock kan vara avvikande från de rådande normerna i det allmänna språkbruket.

Språket kan också användas som identitetsskapande. Jan Einarsson skriver i boken *Språksociologi* att: ”En människas första språk eller dialekt är oftast en kraftfull markör av hennes identitet”(2004:38). Därför kan ungdomsspråket utgöra ett signum för de sociokulturella miljöer ungdomar befinner sig i. Eftersom pedagoger befinner sig i andra sociokulturella miljöer än ungdomarna är det intressant att analysera hur elever använder sig av språket.

För att analysera hur ungdomarna använder sig av språket har vi valt att arbeta med videoobservationer från programserien *Klass 9A* som sändes i Sveriges Television (SVT) under vårterminen 2008. Genom programserien fick vi ta del av hur högstadiel elever använder sig av språket i olika situationer, och eftersom vi hade tillgång till alla avsnitt via Internet kunde vi analysera det som vi fokuserade vår undersökning till. Syftet med programserien var att sätta samman Sveriges bästa pedagoger för att vända den negativa trend som uppmärksammats i elevernas betygsutveckling. Dessa pedagoger hade en termin på sig att vända klassen från att vara en av de sämst presterande klasserna till att bli bland de tre bästa i landet. Det var något som de lyckades med inom flera ämnen, dock inte i alla. Under 13 avsnitt fick Sveriges befolkning möjlighet till att få en inblick i hur undervisning kan utföras. Detta ger oss en unik möjlighet att analysera ett material som är direkt taget från skolmiljön. Eftersom språk innebär ett område där många kan diskutera vad som är rätt eller fel, är det intressant att vi kan fylla ett tomrum i forskningsfältet. Ett tomrum som innebär att vi kartlägger hur ungdomarna använder sig av utfyllnadsord i *Klass 9A*. Programserien, *Klass 9A*, ger följaktligen en djupare inblick i både hur ungdomsspråk kan se ut, men den ger oss också en inblick i hur undervisningsmiljön i *Klass 9A* ser ut.

Det är svårt att i naturliga miljöer införskaffa material som går att analyseras för att utreda hur ungdomsspråk fungerar. Möjliga metoder är till exempel att observera ungdomar i dess naturliga miljö, som till exempel på bussar. Det är även möjligt att intervjua elever för att på så vis undersöka hur de själva uppfattar att de brukar sitt språk. Dock kändes det relevant för vår undersökning att arbeta med ett material som var direkt taget från skolmiljön. Programserien *Klass 9A* är således både ett material som återspeglar hur språk kan fungera i skolmiljön, och också ett utmärkt material att analysera. Vårt syfte med programserien som material är att uppmärksamma, analysera och kartlägga hur utfyllnadsord används i en verklig skolkontext.

Således kommer vi att undersöka vilken funktion utfyllnadsorden har för svenska språket och vad orden signalerar. Dessa ord kan kopplas till talspråk och anses tillhöra slang, vilket gör det intressant att undersöka vilken funktion orden har i språkbruket. I *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet* (Lpo94: 2006:6) beskrivs det att eleverna skall ges möjlighet till att utveckla ett dynamiskt tänkande. Detta kan leda till att de nyttjar utfyllnadsord vid språkliga kontexter där användningen av utfyllnadsord upplevs mer accepterat. Men det är viktigt att läraren undervisar hur språk bör användas beroende på vilken kontext eller genre språkbrukaren kommunicerar inom.

För att elever skall kunna vårda och behärska svenska språket är följande mål i Lpo94 av stor vikt att skolverksamheten uppfyller: "I all undervisning är det angeläget att anlägga vissa övergripande perspektiv. Genom ett historiskt perspektiv kan eleverna utveckla en beredskap inför framtiden och utveckla sin förmåga till dynamiskt tänkande"(2006:6). Ett dynamiskt tänkande krävs av elever för att de skall kunna avgöra hur de skall tala i olika kontexter.

Vi kommer att fokusera undersökningen till ett område som ofta nämns i sammanhang med språkets förfall, nämligen den rikliga användningen av utfyllnadsord. Dessa ord är ofta en utmärkande markör i ungdomsspråk, exempel på utfyllnadsord är till exempel: *ba*, *liksom*, *asså* och *typ*. Följaktligen kommer vi att forska om ungdomsspråk, och hur ungdomarna använder vissa ord frekvent. Det är möjligt att användning av sådana ord signalerar gruppstillhörighet. Det är viktigt för pedagogen att förstå att ungdomarna testar sin identitet genom att experimentera med både språk och också attribut.

Vissa ord kan börja användas på ett nytt sätt, vilket då kan vara en början till en generell förändring för hur språket används av flertalet språkbrukare. Fredrik Lindström formulerar detta perspektiv på följande sätt i boken *x2 – världens dåligaste språk + jordens smartaste ord*: "Det är nog ofta så att när nya språkliga uttryckssätt blir kritiserade är det mentaliteten bakom dem man egentligen vill åt"(2003:197). I vår blivande yrkesroll är det viktigt att vi förstår eleverna, på så vis är det självklart att pedagoger måste få en insikt i hur ungdomarna använder språket i stället för att förbjuda dem att använda språket.

I ungdomsgänget råder förmodligen helt andra språknormer än vad det råder i till exempel arbetslivet. När skillnader exemplifieras är det förmodligen enklare att förstå det som känns främmande. Därför är det viktigt att pedagoger och elever reflekterar kring varandras sociokulturella miljöer. På så vis kan elever och pedagoger ta del av varandras perspektiv på språkbruket för att kunna efterfölja de riktlinjer som finns för undervisningen i skolan. Genom att pedagoger får en insikt i hur ungdomar talar är det enklare för dem att närma sig elevernas rådande språkbruk. Därav är det viktigt att pedagogen undervisar på ett sätt som gör dem medvetna kring vilken språklig kontext de kommunicerar inom. Om pedagogerna får en större förståelse kring hur ungdomarna talar i sina privata kontexter är det förmodligen enklare att förstå logiken i deras uttryckssätt. Genom att de två olika sociokulturella miljöerna möts genom ett undersökande perspektiv är det förmodligen lättare att förståelsen för olika uttryckssätt integreras i ett perspektiv där språket frekvent utvecklas.

2 Syfte

Syftet med vår undersökning är att undersöka vilken funktion utfyllnadsorden utgör i *Klass 9A*. Vi problematiserar språket i undervisningsmiljön, där vi fokuserar på utfyllnadsord som återkommer frekvent i ungdomarnas sätt att uttrycka sig. Visar det sig att dessa utfyllnadsord återkommer i samma situationer är det möjligt att kartlägga utfyllnadsordens funktion. Detta åskådliggör i så fall att de besitter stora språkfärdigheter som innebär att de förfogar över kunskaper gällande språkets struktur.

För att vi skall uppnå syftet med vårt examensarbete formulerade vi två forskningsfrågor:

1. Vilken funktion utgör utfyllnadsorden i *Klass 9A*?
2. När används utfyllnadsord i *Klass 9A*?

Vårt undersökningsmaterial är från en högstadielklass i Malmö. Detta kan påverka frekvensen för vissa utfyllnadsord. Men vi har avgränsat undersökningen till att inte undersöka dialektala drag. En undersökning i Göteborg eller Stockholm hade förmodligen inneburit att andra utfyllnadsord hade förekommit i de exemplifierande citaten i resultatredovisningen. Vi anser dock att detta går att bortse från eftersom vi undersöker vilken funktion utfyllnadsorden utgör snarare än att kartlägga exakt vilka utfyllnadsorden är.

I följande rubrik kommer vi att presentera de teoretiska utgångspunkterna som är relevanta för vårt examensarbete.

3 Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning

Inledningsvis introducerar vi huvudförfattarna som utgör vårt fundament i vår undersökning. Vi anser att det är viktigt att förankra vår undersökning med aktuell forskning kring ungdomsspråk och språkliga fenomen. Eftersom vår undersökning fokuserar på hur utfyllnadsord används i *Klass 9A* är det således viktigt att ha ett perspektiv kring vilken roll skolmiljön har för elevernas språkutveckling.

Det är många språkbrukare som har åsikter kring vad som är rätt eller fel i språket. Vi behandlar således hur förändring av språket kan ses som slang. Syftet med vårt arbete är att undersöka hur ungdomarna i *Klass 9A* använder sig av utfyllnadsord. För att kunna redogöra för vårt resultat är det viktigt att först förklara vad utfyllnadsord är och vilken funktion de utgör. Därefter redogör vi för varför det finns starka åsikter kring ungdomarnas bruk av utfyllnadsord.

Vi kommer i kommande rubriker att behandla hur språket kan påverkas i en språklig gemenskap. Således beskriver vi hur olika åldersgrupper kan uttrycka sig i förhållande till varandra, och hur kritik kan påverka den personliga integriteten. Slutligen kommer vi att behandla skolans uppdrag som det är formulerat i skolans styrdokument *Lpo94*.

3.1 Författare

Vi har valt att använda oss av författare som har forskat kring ungdomsspråk. Ulla-Britt Kotsinas är professor vid institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet. Hon har publicerat en lång rad arbeten om ungdomsspråk. Kotsinas diskuterar kring att ungdomarnas talspråk är expressivt, lekfullt och aktivt samt att det innehåller många språkliga nyheter.

Vidare har hon forskat kring användningen av bland annat slang, svordomar, utfyllnadsord samt grupptillhörighet.

Lars-Gunnar Andersson är professor i modern svenska vid Göteborgs universitet. Andersson medverkar regelbundet i TV & Radio, dessutom har han en språkspalt i Göteborgs Posten.

Jan Einarsson är professor i nordiska språk vid Lunds universitet, dessutom är han gästprofessor vid Växjö universitet. Han har bland annat forskat kring attityder, språklig förändring, språkvård och språkvåld.

Ulf Teleman är professor vid institutionen för nordiska språk vid Lunds universitet. Teleman har till exempel forskat kring språkutveckling.

Fredrik Lindström är lingvist, journalist, författare, regissör, programledare och komiker. Dessutom är Lindström fil kand i litteraturvetenskap, estetik och idéhistoria, vidare har han en forskarutbildning i nordiska språk. Han har ägnat såväl ett antal TV-serier och böcker åt att analysera svenskarna och deras språk. Till skillnad gentemot de andra vi har presenterat skriver Lindström på ett enklare sätt kring språk och dess brukare. Detta innebär således att språkfrågor når ut till en större publik. Lindström är även känd för människor som inte är insatta i språkforskare.

Vi har även tagit del av och analyserat Jenny Nilssons doktorsavhandling *Adverb i interaktion* (2005). Nilsson skrev denna avhandling för att uppnå doktorsgrad i nordiska språk. I avhandlingen redogör Nilsson för vilka funktioner adverb kan uppfylla i det svenska språket. Hennes teoretiska utgångspunkt kring adverb, som agerar som utfyllnadsord, är att dessa inte är betydelselösa utan att de fyller olika funktioner.

3.2 Elevers språkutveckling i skolmiljön

Det finns flera perspektiv att angripa språkutveckling utifrån. Ulf Teleman (1989:7) räknar upp tre perspektiv i boken *Språkutveckling under skoltiden*. Det första är det strukturella, det vill säga själva språkets grammatiska struktur. Det andra är det funktionella med den faktiska erövringen av läs- och skrivkonsten. Det sista perspektivet är det pedagogiska perspektivet där skolans roll belyses i förhållande till de två tidigare perspektiven. Ser vi till det funktionella perspektivet är det relevant att problematisera språkets faktiska funktion. Teleman (1989:10) belyser att det privata och offentliga språkbruket fungerar på olika sätt och fyller olika funktioner. Vidare menar han att det privata språkbruket behandlar sådant som berör känslor i vardagen medan det offentliga språkbruket abstraherar, analyserar och generaliserar. Ur ett pedagogiskt perspektiv är skolans således en språklig arbetsplats.

Teleman (1989:12) förklarar att elevernas språkutveckling står i förhållande till hur de ges utrymme att använda språket för skrivande, läsande, talande, lyssnande och verbalt tänkande. Men han menar också att kunskap och insikt kring det svenska språket vaccinerar mot improduktiva fördomar som kan leda till att man förtrycker sig själv eller andra via språket. Istället för att förkasta nya uttryckssätt och funktioner i språket, är det relevant att försöka förstå varför de har uppkommit och vilken funktion de har för språket.

Det strukturella perspektivet är intressant vid problematisering av elevernas mentala grammatik. Här menar Teleman (1989:09) att eleverna måste få tillfällen att använda sin grammatik i mer krävande sammanhang. Vidare menar han också att den språkliga kompetensen utvecklas under skoltiden men att den inte nödvändigtvis enbart gör det i skolan.

Lars-Gunnar Andersson medverkar också i antologin *Språkutveckling under skoltiden* (1989:16) och han ger följande exempel på var språkinläringen eller språkutvecklingen sker:

1. Föräldrar, familj
2. Förskola, skola, arbetsliv
3. Kamrater, vänner

Andersson menar således att alla dessa tre instanser har varit med och utformat den vuxnes sätt att verbalt kommunicera. Vidare menar han också att de har olika betydelse i olika epoker av våra liv. Den period vi fokuserar undersökningen på är perioden då individerna går i grundskolan. Det är enligt Andersson (1989:17) den period där pedagogerna betyder mest för språkutvecklingen. Men här måste vi ta hänsyn till det funktionella perspektivet och skilja på det offentliga och det privata språket.

Det är således det offentliga språket som skolans pedagoger strävar mot att forma snarare än det privata språket. Andersson (1989:17) menar att eftersom föräldrar, pedagoger och kompisar använder språket på olika sätt är det en naturlig process att använda språket på ett sätt som är kopplat till situationen. Dessutom menar han att detta är något som förskolebarn kan hantera, och att språkets situationsbundna variation fortsätter att utvecklas genom hela livet.

3.3 Slang

Många språkbrukare har starka åsikter gällande slang i språket. Enligt Kotsinas (2004:36) anmärker ofta vuxna på detaljer i ungdomarnas språkbruk. Dessa detaljer medför att de vuxna inte förstår vad ungdomarna talar om. Därför brukar vuxna hävda att ungdomarna inte kan uttrycka sig på ett korrekt sätt, eftersom de vuxna inte förstår vad ungdomarna menar med sin kommunikation. Kotsinas befäster denna förvirring genom följande citat:

Ofta pekar man då ut lättdefinierade drag som slangord och andra ord som mest används av ungdomar samt användningen av uttal, former och konstruktioner på sätt som inte stämmer med vad vi anser vara "vårdat" samtalsspråk, samt på att ungdomar "gapar och skriker" och talar i munnen på varandra (2004:36).

En annan anmärkning är att ungdomar artikulerar dåligt. Kotsinas (2004:37) menar att det kan finnas flera förklaringar till denna åsikt. Det kan vara att det är en pågående språkförändring som de vuxna inte har hunnit med. Ytterligare en intressant faktor kan vara att den nedsatta hörsel hos äldre kan påverka uppfattningen om ungdomarnas otydliga språkbruk. Men ungdomar använder sig dock i allmänhet av fler reduktioner (bortfall av bokstäver) och assimilationer (sammansättningar av bokstäver) än vad vuxna brukar i sitt språk. Således kan ungdomarnas språkbruk uppfattas på ett sätt som inte överensstämmer med vad som anses vara ett vårdat samtalsspråk hos vuxna.

Enligt Kotsinas (2004:37) kan uppfattningen om att ungdomar gapar och skriker faktiskt stämma med verkligheten. Ungdomar använder i allmänhet en högre decibel i konversationer än vad vuxna använder sig av, och i synnerhet när ungdomar talar med varandra i grupp. Ungdomar kan exempelvis höja rösten för att uttrycka sin åsikt vid en gruppdiskussion.

Dessutom kan röststyrkan även ge emphasis när ungdomar vill betona viktiga delar i diskussionen. Det kan till exempel yttra sig med att ungdomar härmar någon som hon eller han vill citera. Men ungdomar kan även använda rösten som ett medel för att komplettera och ibland ersätta ord. Genom att använda så kallade ljudord och ibland uttala dem på ett ljudhärmande (onomatopoetiskt) sätt betonar då ungdomarnas attityder och känslor. Vidare menar Kotsinas att: "När ungdomar samtalar bearbetar de ofta samtidigt sina erfarenheter i syfte att förstå verkligheten"(2004:52). Eftersom vuxna naturligt har levt längre än ungdomar är inte de i samma behov av att använda samtalet som syfte för att förstå verkligheten.

En annan detalj som skiljer sig mellan vuxnas och ungdomarnas samtalsspråk är den snabba replikväxlingen med korta talturer och avbrott. Kotsinas (2004:44) uttrycker att ungdomar inte tillämpar samma konventioner som de vuxna brukar för när och hur de olika talarna får ordet. Dessutom anmärker vuxna på att ungdomarna använder fel ord. Med fel ord menar Kotsinas: "slangord, svordomar och andra ord som normalt inte förekommer i vårt talspråk eller skrift.(2004:57)" Vidare betonar Kotsinas att: "Ett av de vanligaste klagomålen på ungdomarnas språk är att ordförrådet är dåligt eller till och med 'torftigt'". Intressant att fundera kring är att ordförrådet utvecklas under hela livet, på så vis är det underligt om vuxna kräver att ungdomarnas ordförråd skall vara lika utvecklat som hos en vuxen.

Enligt Kotsinas (2004:58) är det svårt att bekräfta eller motsäga om ungdomar aktivt använder mer slangord än vad vuxna gör i sitt språkbruk. Det beror på att det är svårt att definiera vad som skall klassificeras som slangord. Således kan ett ord betraktas som slang för en person, men för en annan person kanske samma ord betraktas som ett normalt vardagligt ord.

Det är intressant att fundera kring vem som bestämmer över det svenska språket. En allmän uppfattning kan vara att det är Svenska Akademien eller staten. Men de som bestämmer över språket är språkbrukarna, ingen annan. Lindström (2003:14) poängterar att de som skriver ordböcker skall beskriva svenska språket som det är, inte som det borde vara. Om majoriteten av befolkningen har bestämt att något skall vara på ett specifikt sätt blir det så även om det anses som fel av flera språkvetare.

När folk anser att det slarvas mer med språkets utveckling brukar folk syfta på reducerade uttal. Lindström ger exempel på detta med till exempel: "ba för bara"(2003:72). Vidare menar Lindström att folk även syftar till grammatiska inkonsekvenser: "att säga 'jag såg han' är typiskt exempel på slarv, det heter ju 'jag såg honom'". Men på fornsvenska var den korrekta ackusativformen *han*, vilket således skulle kunna resultera i på ett komiskt sätt att de som värnar om det svenska språket borde säga *jag såg han*. Dagens språk är faktiskt uppbyggt på detta sätt, som många kallar för slarv.

Vad är då egentligen slarv och slang? Är det en utveckling av det svenska språket som vi skall värna om? *Sverige* är en slarvig form av *Svea rike*, vilket många troligen skulle ha kallat för slang i dagens språkkonventioner. Likaså är *bli* en slarvig form av *bliva*. Om vi då tittar närmare på utfyllnadsordet *ba* så är det en slarvig form av *bara*, vilket kan klassificeras som slang. På så vis befinner vi oss i en språkutveckling som vi skall ta till vara på istället för att bromsa utvecklingen. Som redan nämnt tillhör *ba* klassificeringen utfyllnadsord. I vår undersökning undersöker vi hur ungdomarna i *Klass 9A* använder sig av utfyllnadsord i sitt språkbruk. I detta stycke har vi förklarat att utfyllnadsord kan uppfattas som både slarv och också slang.

I följande rubrik kommer vi att fördjupa oss i vad utfyllnadsord innebär.

3.4 Utfyllnadsord

Enligt Kotsinas (2004:71) förknippas ofta bruket av utfyllnadsord som slang. Dessutom behandlar Einarsson (2004:191) utfyllnadsord och förklarar att de vanligen brukar betecknas som ord med försvagad betydelse, vilket således klassificerar det som slang. Kotsinas ger följande exempel på utfyllnadsord: *liksom*, *va*, *ba*, *ju*, *då* och *alltså* (2004:71). Nilsson redogör i sin doktorsavhandling att följande adverb kan utgöra funktioner som utfyllnadsord: *alltså*, *bara*, *egentligen*, *faktiskt* och *precis* (2005:81).

Kotsinas (2004:71) har citerat skribenter som har funnit att bruket av korta och skenbart betydelselösa ord är ett tecken på dåligt språk. Kotsinas (2004:74) menar att det är möjligt att tolka bruket av dessa skenbart betydelselösa ord som dåligt språk, eftersom talspråket har helt annan struktur än skriftspråket. Skriftspråket har tillgång till tecken som kolon, anföringstecken, frågetecken och versaler som saknas i talspråk. Därför kan dessa utfyllnadsord kunna antagas att vara ett sätt att fylla den funktionen i talspråket.

Nedan återger vi en diskussion mellan två grundskoleflickor som är hämtad ur Kotsinas (2004:71) bok *Ungdomsspråk*:

- A: för "liksom" kan man ju inte heller förklara va de betyder, men nu säger man ju inte "liksom", men när man va, tolv tretton då sa ja "liksom" bakom varje ord
- B: men nu säger man ju inte "liksom", de e liksom aldri man säger "liksom"
- A: å de betyder ju ingenting, de ju ett onödigt ord, hemst onödit, å "typ" e ju också ett rätt onödit, man kan ju säga "ungefär"
- B: nämen man fyller ju allti ut meningarna, ja vet inte varför man gör de

Flickorna analyserar således användningen av utfyllnadsorden samtidigt som de själva använder sig av utfyllnadsord när de skall förklara att de tidigare använt sig av dem. Men Kotsinas (2004:74) menar att utfyllnadsord inte enbart hör hemma i ungdomsspråket utan återfinns även hos vuxna, dock inte i samma utsträckning. Hon avfärdar att utfyllnadsord enbart skulle utgöra tomt pratande utan att de fyller någon slags funktion i språket. Även Nilsson (2005:96) redogör för sin teoretiska utgångspunkt att utfyllnadsord inte är betydelselösa, utan att de fyller en funktion. Nilsson (2005:129) har till exempel funnit att utfyllnadsordet *ba* vid vissa tillfällen kan utgöra markör för citat.

Einarsson (2004:192) anser dessutom att utfyllnadsorden, förutom sin språkstrukturella funktion, också har den icke oväsentliga uppgiften att markera ungdomlighet. Det kanske även ses som en fördel att det framkallar starka åsikter hos språkkonservativa vuxna, de som för ungdomarna kanske representerar den tråkiga präktigheten. Det finns faktiska exempel på hur vuxna reagerar mot tendenser i hur ungdomsspråkliga användningar av ord gör inträde bland vuxna språkbrukare. Följande exempel är från Einarsson:

...det är alltså "typ" som jag är allergisk mot, och som ofta används utan någon egentlig betydelse. Något som gör mig beklämd är att det inte stannat bland ungdomar, utan spritt sig och används av folk i gemen, t o m av journalister och många högtbildade... (2004:192).

Denna insändare åskådliggör en intressant syn på att ordet *typ* har fått en förändrad funktion bland språkbrukare, både hos ungdomar och också vuxna. Dock exemplifierar citatet på ett tydligt sätt att det väcks starka åsikter gentemot språkförändring. Insändaren har till och med rubriken: "Ord som förorenar".

Således är detta ett område som väcker starka reaktioner vilket gör att det är mycket intressant att forska kring detta och att kunna bidra med ytterligare perspektiv på språket i bruk.

I följande rubrik kommer vi att problematisera varför det finns starka åsikter kring ungdomars bruk av utfyllnadsord.

3.5.1 Starka åsikter om ungdomarnas bruk av utfyllnadsord

Enligt Andersson (1989:19) ser språket ut som det gör genom att ett stort antal val har gjorts av brukarna, vilket har format dagens språk. Det är således en produkt av tusentals historiska tillfälligheter. Eftersom språket har tillkommit genom tillfälligheter ställer Andersson sig frågan om varför det skall finnas regler för språket, eftersom allt hade kunnat vara helt annorlunda. Dock menar Andersson att hur man uttrycker sig kan vara avgörande för om man får jobbet man söker, eller om man lyckas övertala sin samtalspartner eller inte. Dessutom menar Andersson (1989:20) att vuxna förmodligen lägger större vikt vid språket vid bedömningar av medmänniskor än vad ungdomar gör.

Den irritation som uppstår vid bruk av vissa ord anser Andersson (1989:22) kan vara en inlärd irritation. Han menar att någon kan ha hjälpt oss att bli medvetna över rådande konventioner för orden och hur de skall förekomma i en konversation. Irritation kan således uppstå när orden används utanför konventionens ramar.

Dessa konventioner härstammar troligen från en pedagogs språkundervisning, vilket Andersson uttrycker i följande stycke:

En lärare kan förstås lyckas med att få bort t ex slang och svordomar ur klassrummets språk, men när eleverna kommer ut från skolan så finns de här dragen i språket igen. Det är lättare med stavningen. Ingen ser något värde i en felstavning. Det är vitt känt, aldrig tufft att stava fel. Däremot skiljer vi oss åt i hur allvarligt vi ser på stavningen (1989:27).

I vår undersökning undersöker vi hur ungdomarna använder sig av utfyllnadsord, ord som väcker starka åsikter hos många språkvetare. Istället för att förbjuda bruket av utfyllnadsord, utgår vi från Anderssons (1989:35) perspektiv. Detta innebär att vi vill förklara bruket av utfyllnadsord istället för att censurera dem. För att uppnå förståelse för användning av utfyllnadsord ställer Andersson följande frågor:

- Vilka använder det här uttrycket?
- Vilka värderingar drar det till sig?
- När använder man det?
- Vilken funktion har det i språket?

I *Klass 9A* är det två grupper som är möjliga användare, nämligen de vuxna i skolmiljön och eleverna. Vilka värderingar det drar till sig är relevant att problematisera eftersom användningen av utfyllnadsord är en orsak till starka åsikter.

I följande rubrik kommer vi att redogöra för vilken funktion utfyllnadsord uppfyller i språket.

3.5.2 Vilken funktion har utfyllnadsorden?

Kotsinas redogör (2004:74) för tre möjliga funktioner som utfyllnadsorden utgör när de används i muntliga sammanhang. Den första funktionen kan vara att de används när ordförrådet är bristande och för att dölja detta får utfyllnadsorden agera i dess plats. Den andra funktionen kan vara att de agerar som osäkerhetsmarkörer; när talaren på något sätt vill indikera att den säger något som den inte är säker på. Den tredje funktionen kan vara att det är ett sätt för att vinna tid som talaren behöver för att planera vad han eller hon skall säga härnäst.

3.6.1 Språklig gemenskap

Genom språket kan brukaren markera vilken grupptillhörighet han eller hon har. Einarsson (2004:185) menar att ungdomsspråksvarieteterna är många och att de hänger ihop med ungdomarnas levnadsvillkor och leverne. Vidare förklarar Einarsson att ungdomar förmodligen har ett behov av att markera sin identitet språkligt och i kontrast mot de vuxna.

Kotsinas formulerade följande: "Människor markerar sin grupptillhörighet inte enbart med yttre kännetecken utan också med sitt språk"(2004:19). Dessutom betonar Kotsinas att i alla samhällen finns det språkliga nyanser som brukarna använder för att markera vilken eller vilka grupper de vill bli identifierade. Det kan således vara att markera vilken region talaren härstammar från genom dialekt, men även kön, social status och som tidigare nämnt gruppidentitet. På så vis ger språket en möjlighet till en gemenskap.

Kotsinas (2004:19) framhäver att talare kan vid situationer där det är viktigt att markera sin identitet använda vissa uttalsdrag, grammatiska drag och speciella ord mer frekvent. Eleverna i vår undersökning bor i Malmö, vilket innebär att det naturligt finns en språklig gemenskap mellan eleverna som skiljer sig från till exempel elever i Göteborg. Det resulterar i att vårt resultat troligen skulle ha yttrat sig aningen annorlunda om vi hade observerat högstadieselever från Göteborg. Eftersom eleverna förmodligen markerar sin identitet via dialekt till vissa uttalsdrag, grammatiska drag och speciella ord.

3.6.2 Språkliga markörer

De språkliga nyanser som finns i den talandes språk kan således avslöja vilken grupp denne tillhör. Identifikation blir möjlig även om det inte var målet. Kotsinas använder sig av begreppet markörer för de språkliga drag som kan avslöja vilken grupp en talare tillhör. Hon menar att markörerna samspelar i ett komplicerat mönster, där talaren anpassar sig till den rådande situationen. Sådana markörer kan till exempel vara dialektdrag och andra drag som inte tillhör standardspråket. De kan användas för att markera manlighet/kvinnlighet och/eller informellt tal eller till och med avståndstagande från normer.

Einarsson beskriver (2004:38) att människors subjektiva identitet byggs upp av de egenskaper vi själva eller andra anser att vi har. Det är också så att en människas första språk eller dialekt ofta är en kraftfull markör av hennes identitet. Den sociala identiteten byggs upp av alla grupper som man har tillhörighet till. Vidare menar Einarsson att samtidigt som det finns en strävan efter att vara unik så finns det även en önskan att vara lik vissa andra. Enligt Einarsson kan då språket innehålla markörer som avslöjar till exempel etniska och kulturella ursprung.

3.7 Kronolekter

Einarsson behandlar kronolekter (2004:181) där han menar att biologisk och kronologisk ålder kan betraktas som en social och historiskt föränderlig konstruktion. Enligt Einarsson (2004:181) samspelar den biologiska åldern med det sociokulturella beteendet. För de olika beteendena i åldersgrupperna vill Einarsson införa begreppet *aetas*. Men eftersom det bara är ett förslag och inte vedertaget begrepp väljer vi istället att formulera det som att vi kommer att analysera hur ungdomarna i *Klass 9A* använder sig av utfyllnadsord.

Flera faktorer påverkar hur ungdomarna i *Klass 9A* använder utfyllnadsord och därför blir kronolekten ungdomsspråk ur ett sociokulturellt perspektiv en central utgångspunkt i undersökningen.

Einarsson (2004:182) förklarar termen kronolekt på följande sätt: "Termen syftar på språkliga varieteter som kan förknippas med olika talares ålder". Således är vår undersökning fokuserad till kronolekten ungdomsspråk, men för att kunna analysera den krävs det att det finns något att jämföra den med. Därför blir kronolekten vuxenspråk relevant som referensmall. Einarsson (2004:182) förklarar åldrandet som en individuell erfarenhet men också som en kollektiv erfarenhet. Han menar att alla åldras individuellt men att vi som individer tillhör olika åldersgrupper med olika kollektiva identiteter och förväntningar på oss. Vidare menar han att vi lämnar en del språkliga drag när vi går ur en kronolekt och träder in i nästa, men samtidigt så bibehåller vi ändå vissa språkliga drag.

Vi använder oss av Einarssons (2004:184) definition av ungdomstid, nämligen 13 till 23 år. Det är enligt Einarsson den period som blivit mest studerad ur ett åldersperspektiv och att det är en tid av uppbrott från det gamla och inträde i det nya. Följaktligen är det ett uppbrott från barndomen men det är inte ett fulländat inträde i vuxenvärlden. I *Klass 9A* befinner vi oss i den period som innebär en successiv övergång från barndom till att vara en vuxen individ. Som en referensmall agerar lärarna, både i hur de talar till eleverna och också hur de samtalar med andra vuxna. Lärarna fungerar således som språkliga förebilder i elevernas övergångsperiod.

Einarsson (2004:185) uttrycker att det är viktigt att som vuxen öva upp sin tolerans för ungdomarnas språk och leverne genom att erinra att tidigare generationer blev upprörda över sådant som anses acceptabelt idag. Kotsinas (2004:9) menar att språket inte var bättre förr och att det har pågått en diskussion under en lång tid om att ungdomarna talar oartikulerat och nyttjar dåliga ordval. Klagomålen på ungdomens språk är alltså inte nya och diskussionen har pågått i århundraden. För att sammanfatta diskussionen skriver Kotsinas (2004:15) att språk som brukas av grupper med hög social status i samhället värderas vanligen högt, och språket som brukas av grupper med låg social status i samhället värderas som dåligt och felaktigt. Därav får ungdomarna räknas till gruppen med låg social status i samhället, vilket innebär att de nyheter som dyker upp i ungdomsspråket ofta ses som okunskap, lättja eller andra dåliga egenskaper hos brukarna.

3.8 Personlig integritet

I följande citat uttrycker Einarsson en grundtanke om *social kompetens*:

Min grundtanke, och inte bara min förstås, är att levnadsvillkoren påverkar identitetsuppfattningar och att identitetsuppfattningen bygger upp (och t.o.m. till stor del är språkbruket) och därmed också "ansiktet", eller "masken" som man håller framför "ansiktet" som man håller framför "jaget" (2004:155).

Det är således viktigt att ha i åtanke att det personliga språkbruket ofta är i symbios med personen i fråga. I citatet framhåller Einarsson levnadsvillkorens betydelse. Det är således möjligt att se ett samband mellan språket och levnadsvillkoren i olika sociala grupper. Vi kommer dock inte att fördjupa oss i vilken social gruppering eleverna tillhör. Utan undersökningen ger ett övergripande perspektiv över hur ungdomsgruppen i *Klass 9A* använder sig av utfyllnadsord.

Vi anser att det är viktigt att ha ett etiskt perspektiv, där personliga integriteten måste respekteras. Misslyckas en pedagog att upprätthålla det etiska perspektivet finns det en övervägande risk att detta påverkar elever och ger dem en negativ utveckling för deras språkutveckling. Att det är viktigt att respektera eleverna står även i kursplanen för svenska i den obligatoriska skolgången:

Språket och litteraturen har stor betydelse för den personliga identiteten. Svenskämnet har som syfte att främja elevernas förmåga att tala och skriva väl samt att med förståelse respektera andras sätt att uttrycka sig i tal och skrift.

(<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV>)

Andersson (1989:18) återger en situation där en pedagog har uppmuntrat elever till riklig användning av adjektiv. När pedagogen läser en text brister han ut i skratt och läser följande högt inför klassen: "Dödens käftar slet salig farmor ifrån oss". Detta är en episod ur elevens liv, att pedagogen brister ut i skratt inspirerar förmodligen inte till vidareutveckling av den skriftliga kompetensen. Andersson (1989:18) problematiserar detta genom att å ena sidan måste skolan förbereda eleverna för det språkliga våld som de kommer att möta i livet. Å andra sidan är det inte önskvärt med situationer där elevers självförtroende och integritet försvagas.

3.9.1 Sociokulturellt perspektiv

I boken *Lärande i praktiken* beskriver Säljö kärnpunkten i ett sociokulturellt perspektiv på följande sätt: "Tänkande, kommunikation och fysiska handlingar är situerade i kontexter och att förstå kopplingen mellan sammanhang och individuella handlingar är därför något av kärnpunkten i ett sociokulturellt perspektiv"(2003:130). Säljö (2003:137) menar att klassrummet innehåller kommunikativa drag som gör det till en speciell miljö för interaktion. Han menar också att klassrummet är ett av få ställen där den som ställer frågan redan vet svaret.

För att samhället skall fungera krävs det att olika verksamhetssystem fungerar. Säljö (2003:138) förklarar att begreppet verksamhetssystem eller verksamhet till exempel är skola och sjukvård. Handlingarna i verksamheterna skiljer sig ofta åt och vad som är lämpligt, rationellt och funktionellt i ett verksamhetssystem behöver inte vara det i ett annat.

I kommande rubrik kommer vi att problematisera skolan som verksamhetssystem med hjälp av de styrdokument som finns som riktlinjer inom skolan.

3.9.2 Styrdokument – Lpo94

Lpo94 är ett styrdokument som fungerar som en ram för hur skolverksamheten skall bedrivas för grundskolan. Ett av målen som eleverna skall uppnå är: "...behärskar det svenska språket och kan lyssna och läsa aktivt och uttrycka idéer och tankar i tal och skrift..." (2006:10). Det går att problematisera vad det egentligen innebär att behärska det svenska språket, men man skulle kunna se följande mål att sträva mot som en ytterligare specificering: "...utvecklar ett rikt och nyanserat språk samt förstår betydelsen av att vårda sitt språk..." (2006:9). Hur skall skolverksamheten verka för att uppfylla dessa mål? I *Lpo94* står det följande om skolans uppdrag: "Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva skall varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga"(2006:5).

Det är således viktigt att elever får möjligheter till att uttrycka sig både verbalt och också skriftligt. Eftersom samtal används som ett viktigt verktyg är det relevant att ha ett sociokulturellt perspektiv i skolan. Det finns ytterligare formuleringar som visar den sociokulturella betydelsen i skolmiljön: "Gemensamma erfarenheter och den sociala och kulturella värld som skolan utgör skapar utrymme och förutsättningar för ett lärande och utveckling där olika kunskapsformer är delar av en helhet"(2006:6).

För att eleverna skall kunna vårda sitt språk är det viktigt att de vet hur språket fungerar. Förstår de inte hur det svenska språket är konstruerat kan de varken vårda eller behärska det. Därför är följande mål i *Lpo94* av stor vikt att skolverksamheten uppfyller: "I all undervisning är det angeläget att anlägga vissa övergripande perspektiv. Genom ett historiskt perspektiv kan eleverna utveckla en beredskap inför framtiden och utveckla sin förmåga till dynamiskt tänkande"(2006:6). Om eleverna får ett historiskt perspektiv för det svenska språket blir de mer medvetna över språkets konstruktion och förändringsprocess. Detta torde innebära att de får större kunskap om språket och de kan på så vis även vårda språket, vilket innebär en positiv språkutveckling för eleven.

I kommande rubrik kommer vi att förklara vad vår forskning tillför till forskningsfältet.

4 Vårt bidrag till forskningsfältet

Språk är ett område där många har åsikter kring vad som anses vara rätt eller fel. Genom vårt bidrag vill vi inte avgöra om det är rätt eller fel att använda utfyllnadsord. Vi vill kartlägga vilken funktion utfyllnadsorden uppfyller i replikerna från *Klass 9A*. Det har saknats analyser kring hur utfyllnadsord används i undervisningskontexter. Detta tomrum vill vi fylla genom att kartlägga hur ungdomar och pedagoger använder sig av utfyllnadsord i *Klass 9A*. Programserien, *Klass 9A*, ger följaktligen en inblick i både hur ungdomsspråk kan se ut men den ger oss också en inblick i hur undervisningsmiljön i *Klass 9A* ser ut.

5 Metod

För att vi skall kunna samla in data som är relevant att analysera för vår undersökning har vi valt observation som metod. Vi har valt att arbeta med videoobservationer från programserien *Klass 9A* som sändes i SVT.

Enligt Staffan Stukát (2005:50) krävs det en viss tillvänjningsperiod för videoinspelningar i klassrumsmiljö. Således kan det vara så att en inspelning kan påverka den naturliga klassrumsmiljön, vilket skulle försvåra att uppfylla forskningens syfte. Men eftersom programserien sträcker sig över en lång tidsperiod torde det innebära att den risken blir tämligen försumbar. Enligt Stukát (2005:50) är en styrka med att använda videoobservationer att man har möjlighet att spela upp den observerade situationen flera gånger och därmed blir observationen säkrare. Detta var något som vi uppmärksammade i vår undersökning, vilket vi även fann som värdefullt för vår analys.

Eftersom vi har fått tillgång till hela programserien har vi kunnat utnyttja detta genom att grundligt analysera varje avsnitt. Under analysprocessen har videoupptagningarna fungerat på ett utmärkt sätt eftersom vi har kunnat återgå till materialet för att på så vis kunna bekräfta vår analys av situationerna ett flertal gånger. Detta hade inte varit möjligt på samma sätt om situationerna inte hade varit inspelade. Då hade vi varit tvungna att mentalt försökt att återskapa situationerna, vilket i så fall hade minskat tillförlitligheten i vår undersökning.

Vi inledde vår analysprocess genom att först titta på alla avsnitt från *Klass 9A* för att få ett metaperspektiv (övergripande perspektiv) över programserien. Därav fick vi en känsla kring hur språkbruket var, samt hur skolmiljön i klassen såg ut. Därefter lokaliserade vi alla utfyllnadsord, vilket innebar att vi skrev ned tidpunkten för samtliga förekomster av utfyllnadsord. I denna process skrev vi ned förekomster av utfyllnadsord i repliker från både elever och också pedagoger. Men för att kunna analysera förekomsten av utfyllnadsord var vi tvungna att överföra den talade texten till skriftlig form. Denna överföringsprocess brukar kallas för transkription. Vi har transkriberat med normal ortografi (stavning), dock har vi gjort vissa talspråkliga anpassningar för att försöka återge normerna för talspråket. Vid de tillfällen då talaren uppvisar tystnad, för att till exempel fundera, markerar vi detta med ett snedstreck (/). När vi vill förklara något i den transkriberade texten gör vi detta med hjälp av hakparanteser ([]). I de fall då vi har funnit att enbart en del av den transkriberade dialogen är intressant för att exemplifiera vårt resonemang, markerar vi detta genom att använda tre punkter (...) och på så vis utesluter vi vad vi anser som irrelevant text.

När vi redogör för vilket avsnitt vi hänvisar från gör vi det enligt APA-manualen för facklitteratur. Det innebär att vi först redovisar avsnitt för att därefter precisera tid för förekomsten av citatet, till exempel: (avsnitt 7: 12:34).

Eftersom *Klass 9A* har sänts i SVT kommer identifieringsfaktorn i vissa transkriberade exempel troligen vara stor. Därför finner vi bruket av fiktiva namn irrelevant, eftersom identifikationsfaktorn är stor finns det inget behov att dölja identiteten hos de medverkande i *Klass 9A*. Vi kommer till exempel att använda oss av epitetsvansklärare eller [lärare] när vi exemplifierar olika fenomen. Dessutom namnger vi inte vilka elever som säger vad, utan istället betecknar vi elevens citat genom: [elev]. I vår undersökning är det inte relevant vem som brukar utfyllnadsord. Det är istället relevant att undersöka hur talaren uttrycker sig, och specifikt användningen av utfyllnadsord. Det finns dock en intressant skillnad att taga i beaktning.

Det kan vara skillnad mellan hur pedagoger och elever använder sig av utfyllnadsord. När en språkbrukare träder in i en ny kronolekt försvinner vissa språkliga drag. Dock lever fortfarande en del språkliga drag kvar från den tidigare kronolekten. Detta kan vara en orsak till att bruket av utfyllnadsord ser annorlunda ut i olika kronolekter. Därför är det intressant att undersöka bruket av utfyllnadsord hos både pedagoger och också elever.

I analysprocessen arbetade vi ur ett *hermeneutiskt* perspektiv. I den processen är det viktigt att ha ett hermeneutiskt perspektiv eftersom vi kommer att basera vår diskussions del på resultaten som framkommit ur vår analysprocess. Nils Gilje och Harald Grimen förklarar begreppet hermeneutik i boken *Samhällsvetenskapernas förutsättningar* på följande sätt:

Det finns en lång historia när det gäller försöken att klargöra vad förståelse och tolkning är, hur förståelse är möjligt och vilka speciella problem som uppstår vid tolkning av meningsfulla fenomen. Sådana försök går under namnet *hermeneutik*. Ordet *hermeneutik* kommer från grekiskan och betyder utläggningskonst eller förklaringskonst (2004:176).

I hermeneutiken studeras tolkning av texter där slutmålet är att vinna en giltig och gemensam förståelse av en texts mening. Vi analyserar hur utfyllnadsorden används av både elever och också pedagoger i *Klass 9A* i olika språkliga kontexter. Tolkning av texter får således överföras till den talade texten som förekommer hos eleverna och lärarna i *Klass 9A*.

I analysprocessen sökte vi efter utfyllnadsordens funktion i replikerna. Det är viktigt att vara medveten om att materialet vi har analyserat visar hur språkbruket är i skolmiljön under lektionernas och intervjuernas speciella struktur. Detta innebär således att vår analysprocess är begränsad till hur språket ser ut i kontexten skolmiljö eller i intervjuform. Materialet innebär således en begränsning i sig själv till att undersöka språket i skolmiljön. Det uppfyller vårt syfte i att undersöka hur ungdomarna använder sig av utfyllnadsord, med begränsningen i hur de använder sig av dem i skolmiljön.

Det finns ytterligare en aspekt att taga i beaktning. *Klass 9A* har producerats för att utgöra ett program som är anpassat för tv. Detta innebär möjligen att klippningen av de olika inslagen och avsnitten kan ha gjorts på ett sådant sätt att det inte representerar hur eleverna talar. Det kan vara så att den frekventa användningen av ett speciellt utfyllnadsord är ett resultat av att de inslag där just de utfyllnadsord förekom ansågs som mest intressanta att sända ut till de tänkta mottagarna.

I den didaktiska delen i diskussionen kommer vi att använda det skönlitterära verket *Sandor slash Ida* (2001) för att visa hur pedagoger kan problematisera hur diskussioner mellan tonåringar och vuxna kan se ut. Detta är relevant för att visa hur skönlitteratur kan utgöra en viktig del i elevernas språkutveckling.

6 Resultat

Som vi tidigare nämnt finns det material vi har analyserat tillgängligt för allmänheten. När vem som helst som har tillgång till en dator och Internetuppkoppling kan se samtliga avsnitt, blir *Klass 9A* en intressant inblick i hur skolvärlden ser ut idag. Samtliga vuxna skall ha genomgått grundskoleutbildning och har således minnen och föreställningar kring hur skolan bör se ut, vilket således är baserat på egna erfarenheter under sin skoltid.

Eftersom skolan är en dynamisk miljö, liksom samhället, kommer skolan ständigt vara under utveckling. *Klass 9A* ger en möjlighet att få insikt i hur skolmiljön ser ut vid nuläget, ett sätt att göra ett beständigt avtryck, som kan analyseras. Analysen kan agera som en utgångspunkt för att vidareutveckla skolmiljön i en önskad riktning.

I resultatdelen kommer vi att redovisa för hur elever och pedagoger i *Klass 9A* använder sig av utfyllnadsord. Vi kommer att förklara vilka funktioner utfyllnadsorden har haft i den talade texten. Genom denna struktur blir det enkelt att både följa frekvensen de olika utfyllnadsorden utgör, och också att vi kan enskilt förklara vilken funktion de uppfyller i samtalen hos de medverkande i *Klass 9A*.

6.1 Utfyllnadsord som markörer för olika funktioner

I följande rubrik kommer vi att förklara vilka funktioner utfyllnadsorden har haft hos eleverna i *Klass 9A*. Vi kommer att dela upp de olika markörerna i rubriker efter funktion och förklara dem under tillhörande rubrik. De flesta begrepp kommer från Kotsinas. Vid de tillfällen då Kotsinas begrepp inte täcker vårt behov har vi konstruerat nya begrepp. Efter rubrikerna kommer vi att introducera förkortningar som vi kommer att använda i exempelmeningarna.

6.1.1 Fokuserande markör (FM)

Enligt Kotsinas (2004:85) kan utfyllnadsorden inom satsens ram uppfylla en fokuserande funktion. Ordet får ytterligare en markering, emfas av dess betydelse. Det blir således ett sätt att betona vad som är viktigt i meningen.

Asså kan agera som en markör för fokusering av en del i satsen. Det är fallet i följande replik: ”Då får du gå asså designlinje...”(avsnitt 2: 09:29). I meningen agerar *asså* som en fokuserande markör och fokus flyttas till substantivet *designlinje*. Följande replik fungerar på liknande sätt: ” Jag vet inte. Läkare stod det / asså datan”(avsnitt 5: 05:34). I denna mening fyller *asså* funktionen att förflytta fokus från den otillräckliga informationen som pronomenet *det* utgör till *datan*. Eleven har nämligen gjort ett test på datorn för att se vilket yrke som passar henne. Genom att flytta fokus från *det* med *asså datan* gör hon en logisk koppling som fyller informationsbristen som tidigare fanns.

Följande replik exemplifierar hur fokus förflyttas så att området som eleven talar om blir mer specifikt: ”Eh / att jag vill läsa någonting in / asså inom journalistik, nåt typ skriva o språk...”(avsnitt 7: 23:59). Följande exempel är en av rektorns repliker: ”Och tänk nu om det blir alltså för mycket negativ press o att det blir eh / hela den biten. O de e alltså alla våra rädsla det sitter ju här [gnider sig på magen]...”(avsnitt 6: 14:00). Det är tydligt att rädslan och oro är det övergripande temat i meningen.

Vi fann även att utfyllnadsordet *liksom* agerade som en fokuserande markör. Ett exempel på detta är: "...va man själv tycker om de alla säger liksom ja de ä en jättestor chans"(avsnitt 1: 23:40). Det blir tydligt en emfas på *de alla* och det är *liksom* som agerar som den fokuserande markören.

6.1.2 Modifierande markör (MM)

Det finns tillfällen då talaren känner behov att modifiera sitt ordval och använder utfyllnadsord som en brygga över till ett mer passande ord. Kotsinas (2004:85) menar att utfyllnadsorden modifierar den fokuserade delen av satsen. Det uppvisar då inte osäkerhet eller tvekan utan snarare en vilja att precisera ordvalet så att det blir mer passande. Detta blir synligt i följande replik: "...asså jag sov faktiskt fast det va inte för de va tråkigt asså han var jättebra tycker ja fast jag kunde inte"(avsnitt 1: 41:17). Eleven vill inte riskera att mottagaren skall uppfatta pedagogen som tråkig och använder därför en modifierande markör, *asså*, och beskriver därefter hur pedagogen är. I följande replik är det en modifiering av ett objekt istället för en person: "Det är sånt som står i tidning typ kanske e typ i affär..."(avsnitt 9: 04:41). I denna mening agerar *typ* som markör för en önskad modifiering.

6.1.3 Nedtonande markör (NM)

Det finns också tillfällen då starkt ordval kan vara orsak till ett behov att tona ner attityden i den talade meningen. Utfyllnadsord kan agera både som en brygga och också som en markör för att tona ner attityd. Kotsinas (2004:86) formulerar det som att utfyllnadsord kan användas när talaren vill markera om ordvalet är överdrivet eller inexakt. Vid några situationer kan *typ* fungera som en nedtonande funktion. Det framkommer i följande citat: "Typ så eh / nä (skratt) typ så rastafari å sånt..."(avsnitt 10: 05:20). Eleven är tveksam vid sitt ordval, och visar detta genom att använda en nedtonande markör, *typ*. Genom att använda den nedtonande markören visar eleven att det valda ordet inte behöver vara exakt det beskrivande ordet, men att det är liknande.

6.1.4 Paus markör (PM)

När en talare behöver mer betänketid för att formulera en mening kan utfyllnadsord fylla den funktionen. Enligt Kotsinas (2004:86) är bruket av dessa utfyllnadsord i sådana situationer en tydlig indikator för att talaren inte tycker sig finna ett ord som täcker det han vill säga. Vid vissa situationer utgör *asså* en markör för en paus eller tystnad. Det kan vara tillfällen då talaren behöver tänka efter vad han eller hon skall förmedla. Talaren uppvisar således en osäkerhet eller tvekan.

En elev visar osäkerhet genom följande mening: "Man behöver många poäng / asså / poäng" (avsnitt 5: 01:01). Eleven vill verkligen gå en specifik gymnasielinje, men inser att poängen inte räcker till. Det blir extra synligt när eleven behöver betänketid både före och också efter markören *asså*.

Även *typ* kan fungera som en paus funktion, vilket en elev använder sig av i följande citat: "Hennes pappa e typ e / vad heter det / psykolog och doktor tillsammans..."(avsnitt 2: 09:43). *Typ* agerar således som ett verktyg för att fördröja nästa replik. Nästa replik visar dubbel användning av paus markören *typ*: "Typ mä eh / typ så eh / nä (skratt) typ så rastafari å sånt typ drogor å sånt"(avsnitt 10: 05:20).

Det är möjligt att ämnet känns lite svårt att prata om eftersom det verkar vara svårt att finna ord och meningen behöver extra tid för att komma igång. Följande replik är från en pedagog:

Hur går det med hans gymnasieval, hans tankar kring gymnasiet? /Ehm/ [dricker vatten, ser ut som för att vinna tid] Asså jag vet ju inte hur det ser ut i de andra ämnena för Hanibal. Jag vet ju inte riktigt hur / eh / hur det går för honom o så. Han har ju ganska /. Han har ju siktat inställt på en ganska svår utbildning tror jag (avsnitt 5: 06:59).

Det märks också tydligt att pedagogen behöver tänka efter innan hon svarar. Hon fördröjer svaret med både utfyllnadsordet *asså*, och också genom att dricka vatten innan det bestämda svaret kan ges. Således används *asså* i kombination med en avledande manöver, vattendrickande, för att dölja osäkerheten i att svara. Även *liksom* används som en paus markör: ”De e ju liksom / de en en fantastisk / upplevelse att ha varit med om det...”(avsnitt 13: 23:19). *Liksom* används på så vis som en paus markör för att talaren skall vinna mer tid för att formulera en slutgiltig formulering.

6.1.5 Vag och inexact markör (VIM)

Det finns situationer då en talare har ett behov av att visa att informationen han eller hon delger inte är fullständigt trovärdig. Kotsinas (2004:86) formulerar det som att innehållet i det fokuserade elementet inte skall tolkas allt för bokstavligt. Det finns en vilja att berätta något och viljan är så stor att ett yttrande görs utan att veta om det stämmer. Genom ett utfyllnadsord går det då att visa att intresse för att uttrycka sig finns men att informationen är vag eller inexact.

I följande citat agerar en kombination av utfyllnadsord som markör för vag information: ”Såna som har låga / som typ asså jag vet inte vilka men...”(avsnitt 5: 19:32). I den repliken skall *typ asså* agera som fokuserande markörer men istället förvandlas de till markör för vag information när eleven inte lyckas med sin beskrivning. Möjligen var de utfyllnadsorden tänkta för att användas under tiden som eleven kom underfund med sin formulering, men det resulterade i vag otillräcklig information.

Ibland blir hela repliker förvirrade, som i detta fallet: ”ja vet inte [fniss] jo asså jag känner mig asså vi kommer närmare varandra, jag vet inte”(avsnitt 1: 19:10). Eleven försöker att komma underfund med sin formulering men lyckas inte till fullo, och avslutar således med att yttra ”jag vet inte”. På så vis försöker eleven att svara på frågan, men uppnår inte sitt mål med svaret.

6.1.6 Exemplifierande markör (EM)

Kotsinas (2004:87) menar att i vissa fall kan utfyllnadsord agera som ersättning för *till exempel*. En exemplifierande markör indikerar att det inte bestämt behöver vara det föreslagna objektet trots att meningen troligen syftar på det.

I följande exempel utgör *typ* en exemplifierande markör: ”Jag tror det kommer gå bra, för denna termin har jag typ pluggat mer”(avsnitt 12: 00:13). *Typ* exemplifierar tydligt vad det är han har gjort för förändring, han har pluggat mer och på det sättet förbättrat sitt betyg. I följande meningar fyller *typ* liknande funktioner: ”Det var typ 290, minst [poäng för att komma in på IB]”(avsnitt 5: 01:07) och ”...nått typ skriva o språk...” (avsnitt 7: 23:59).

En elev sammanfattar sitt framtida öde på ett intressant sätt: "Om alltting går åt skogen kan jag väl försöka få bli rolig o bli en stand up komiker eller någonting. Typ i Seinfeld eller nåt..."(avsnitt 2: 10:27). Eleven använder *typ* genom en humoristisk insikt i hur elevens framtid kan tänkas bli om resultaten i skolan inte uppnås. *Typ* exemplifierar vad eleven skulle kunna arbeta med i så fall.

6.1.7 Avskiljande markör (AVSM) och avgränsande markör (AVGM)

Kotsinas (2004:90) menar att utfyllnadsord inte enbart kan ses som betydelselösa punkter, kommatecken eller andra skiljetecken. Trots att de agerar som något av detta kan de ha ytterligare funktioner.

Om utfyllnadsord placeras finalt i en mening är de markör för en avgränsande funktion i repliken. Det är ett tydligt sätt för talaren att visa att det behandlade är avklarat, vilket i skriftspråket skulle ha utgjorts av skiljetecknet: punkt.

Ett utfyllnadsord som användes frekvent som meningsavgränsare var *å så*. Det användes på följande sätt: "Man måste vakna helt tidigt å så"(avsnitt 1: 03:50). Det framkom tydligt att ordet innan *så* kunde variera: "Dom måste inte bara följa schemat hela tiden, dom måste bli som en familj med klassen typ så"(avsnitt 1: 04:53). Det är en stor skillnad i funktion mellan *å så* och *typ så*, *å* fungerar som konjunktionen *och* medan *typ* agerar som en understrykande markör. Men i båda fallen agerar *så* som skriftspråkets punkt.

I en annan replik fungerar *å så* som skriftspråkets kommatecken och agerar således som en avskiljande markör: "Hur ni ville göra med rockshowen å så om de ä liksom är alla med på det eller ska vi skita i det eller"(avsnitt 10: 05:51).

Det fanns även markörer som både kan uppfylla understrykande funktion och också avgränsande. Så är fallet i följande meningar: "Han älskar att gå / jag svär..." (avsnitt 4: 19:27) och "många tror jag är 12 år jag flippar" (avsnitt 1: 04:01). *Jag svär* och *jag flippar* understryker således tidigare del av konstaterandet samtidigt som det agerar som en avgränsande markör som bjuder in nästa talare.

6.1.8 Understrykande markör (UM)

Enligt Kotsinas (2004:90) kan utfyllnadsord vara en markör som understryker ett konstaterande. Det agerar således som en feedbackfunktion. Utfyllnadsord kan således användas för att understryka, markera vad som är viktigt i en replik.

Asså är ett utfyllnadsord som används vid många tillfällen för att precisera, förklara. En elev säger följande: "...jag kunde inte *asså* jag sov faktiskt fast det va inte för de va tråkigt..."(avsnitt 1: 41:17). I repliken understryker eleven *kunde inte*, för att visa att det inte var möjligt även fast viljan fanns. Således agerar *asså* som en preciserare, *asså*, en markör som ger en tydlig direction till vad eleven syftar på.

En vanlig funktion för utfyllnadsorden var att de agerade som understrykande markörer. Följande repliker exemplifierar en understrykande funktion: "Ja men alltså alla dom som e som *asså* som kräver högre betyg /" (avsnitt 5: 19:25) , "Jag e lite osäker *asså* o så"(avsnitt 11: 21:55) och "Vi skulle rita geometriska figurer *asså*" (avsnitt 11: 21:58).

Dessutom kan *liksom* fungera för att understryka ett konstaterande. Det framkommer när en elev säger följande: ”Det var nåt som hände när ja började högstadiet så man bara la av liksom”(avsnitt 1: 22:30). Utfyllnadsorden i funktion av understrykande markör befäster således en stark känsla för att en del av yttrandet i repliken är särdeles viktig.

6.1.9 Citat markör (CM)

Kotsinas (2004:91) förklarar att utfyllnadsord kan utgöra en markör för citat. Utfyllnadsorden som markerar citatet kan placeras antingen före eller efter citatet. Utfyllnadsord kan således agera som markör för kommande citat.

Utfyllnadsordet *ba* kan användas som en markör för citat, vilket en elev gör i följande mening: ”Sen dom ba, har du legitimation, sen ba nej varför skulle ja ha d, sen dom ba ja men då får inte du komma in du får se filmen utanför / sen ba ja vadå”(avsnitt 1: 04:13). I denna replik är det tydligt att *ba* agerar som markör för citat. Eleven markerar tydligt att det som sägs härstammar från en tidigare talad situation.

Skolans rektor använder *liksom* som en markör för citat i följande replik: ”Men nu när vi har fått en ny chans känns det liksom som att / ja men att man får väl ta till sina sista krafter då / bara försöka”(avsnitt 1: 22:35). En elev använde utfyllnadsordet *liksom* på liknande sätt: ”Det var bara liksom / okej då vet jag att han tror på mig...”(avsnitt 13: 12:21). Det finns även mer avancerade kombinationer av användning av utfyllnadsord som i följande mening: ”Jag bara typ du vet ähh”(avsnitt 2: 15:09). Där kombinationen *typ du vet* agerar som markör för kommande citatet: ähh.

6.1.10 Onomatopoetisk markör (OM)

Vi vill introducera användningen av onomatopoetiska markörer eftersom det är ett utfyllnadsljud i ord som fokuserar på att förklara ett fenomen med ljud. Vid användningen av onomatopoetiska markörer vinner talaren extra tid för att formulera den tänkta meningen, vilket innebär att funktionen även skulle kunna ha en turtagande applicering.

Exempel på onomatopoetisk markör är då en elev säger: ”Pschy, jag skall inte skolka / nope”(avsnitt 1: 04:26), och ”Pschy nej”(avsnitt 4: 25:55). I båda exemplen yttrar eleven *pschy* för att kunna vinna tid. På så vis får eleven mer tid på sig att fundera över vad han eller hon skall säga.

Eftersom *pschy* inte är ett innehållsord utan snarare av en ihopsättning av bokstäver som således bygger upp en ljudhärmande bild har vi bestämt oss för att skapa en egen ”markör” som vi kallar för onomatopoetisk markör. Därav används *pschy* på ett sätt som fungerar både som onomatopoetisk markör, och också som turtagande markör. Den onomatopoetiska markören figurerade initialt i vissa repliker, därav vann talaren extra betänketid innan den fullständiga formuleringen yttrades.

6.1.11 Turtagnings markör (TM)

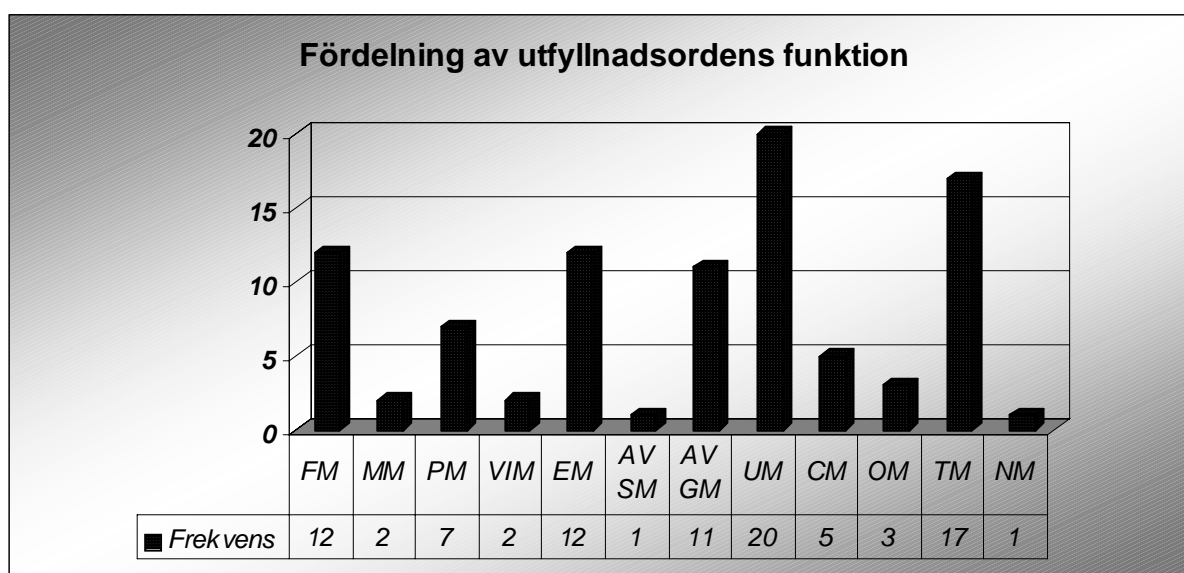
Kotsinas (2004:92) menar att om utfyllnadsord förekommer initialt i en sats fungerar de ofta som turtagare. I Nilssons (2005:150) doktorsavhandling framkom att utfyllnadsordet *asså* initialt är en markör för turtagning. Detta uppmärksammade vi även i vårt material. Således förekom utfyllnadsordet *asså* frekvent som en markör för turtagning. En turtagnings markör fungerar som en inträdesbiljett till diskussionen, ett sätt att visa intresse för att han eller hon vill tala.

Således användes *asså* vid flera tillfällen som en initial funktion. En elev säger: ”Asså nu har jag bestämt mig själv för att jag ska gå i skolan”(avsnitt 1: 23:15). I detta exempel fungerar *asså* som ett initialt utfyllnadsord för att markera att eleven skall börja tala. Två andra exempel när *asså* fungerar som ett initialt utfyllnadsord är när en elev säger: ”Asså många syskon å sånt”(avsnitt 3: 08:56) och ”Ja asså att vi i eh / klassen har diskuterat å så här asså att vi ville verkligen att ni stannar asså”(avsnitt 3: 16:06).

Ett annat exempel är när en elev använder sig av utfyllnadsordet *hallå* för att markera att han eller hon skall börjar prata: ”Hallå september är det med stort s ?”(avsnitt 3: 16:32). Vid detta exempel framkommer det tydligt att eleven säger *hallå* för att uppmärksamma att han eller hon har något att säga, vilket i detta fall är om månaden september stavas med versal eller inte.

6.2 Utfyllnadsord i Klass 9A

I detta stycke redogör vi för hur spridningen bland de olika markörerna ser ut i avsnitten från programserien från *Klass 9A*. Vi kommer således att redogöra för vilken funktion utfyllnadsorden utgjorde i samtliga avsnitt.

Störst frekvens för utfyllnadsordens funktion uppfylldes av understrykande markörer därefter följde turtagande-, fokuserande-, exemplifierande- och avgränsande markörer. I diskussionen problematisera vi varför dessa fem markörer har högst frekvens i samtliga avsnitt. För att exemplifiera detta förekommer den understrykande markören 20 gånger sammanlagt genom alla avsnitt.

6.3 Övriga intressanta språkinslag

Detta område ligger utanför vårt syfte med undersökningen, men det kommer att berika vår diskussion. Det är följaktligen relevant eftersom det kommer att berika vår diskussion kring ett didaktiskt perspektiv i språkundervisningen. De iakttagelser som vi har gjort är till exempel att svenskläraren ofta brukar engelska i sina repliker. En annan iakttagelse är att den gamla akkusativformen för han förekommer i objektsform. Dessutom var det intressant att observera vilka ordval pedagogen brukade och vilken bild det gav av pedagogen.

6.3.1 Engelska språkets inflytande i skolmiljön

Vi observerade ett intressant fenomen i materialet från *Klass 9A*. Nämligen att svenskläraren tämligen ofta nyttjade engelska ord i sina repliker. När hon skall beskriva en elev i en intervju, använder hon följande replik om eleven: ”En bright tjej”(avsnitt 8: 05:36). Vid ett flertal andra tillfällen använder hon ordet *yes* i en återkopplande positiv mening.

6.3.2 Gamla ackusativformen av pronomen han

Vid vissa tillfällen uppmärksammade vi att eleverna använder den gamla ackusativformen av pronomen *han* i objektsform. Exempel på detta är när en elev säger: ”Min mamma har en bild på han på sitt sovrum”(avsnitt 6:01:23). En första reaktion som mottagaren av repliken kan tänkas vilja reagera på är att ändra *han* till *honom*. Det är dock intressant ur ett fornnordiskt perspektiv att *han* var den korrekta formen medan vi numera använder dativformen *honom* av pronomenet.

6.3.3 Medvetenhet kring ordval

Det var intressant att notera svensklärarens förbud mot utfyllnadsordet *typ* då svenskläraren själv använder ord som har låg stilnivå som till exempel *urbra*. Ett exempel när hon förbjuder *typ* är när en elev säger (avsnitt 9:04:41):

- Det är sånt som står i tidningen typ kanske e typ i affär [elev]
- Jag vill inte ha några typ. Inte ett typ, ta bort alla typer [lärare]
- Det är till exempel när man går till en affär [elev]
- Till exempel, det är bättre... [lärare]

Svenskläraren använder följande formulering för att beskriva en elevs prestation: ”Vet du att du är urbra i svenska...”(avsnitt 8:06:20). Det är intressant att svenskläraren använder sig av ordet *urbra*, eftersom *urbra* är en talspråklig konstruktion som uppfattas ha lågt stilvärde.

7 Diskussion

Eftersom vi har kunnat återgå till de situationer där utfyllnadsorden användes i programserien har vårt val av metod varit mycket förtjänstfull. Då *Klass 9A* finns tillgänglig för allmänheten kan den språkintresserade granska vår analys och därav utveckla vidare forskningsområden.

Inledningsvis i diskussionen kommer vi att problematisera skillnaden mellan det privata och offentliga språkbruket. Därefter kommer vi att redogöra för fördelningen av utfyllnadsordens funktion i materialet från *Klass 9A*. De mest frekvent använda utfyllnadsorden ger en indikation för vilken funktion de utgör för språkbruket i *Klass 9A*. Detta är intressant att problematisera, eftersom olika funktionerna sänder olika signaler till mottagaren. Mottagaren konstruerar en mental bild kring hur talaren är genom hur han eller hon använder sig av språket samt övriga attribut. Detta kommer vi således att koppla till varför det finns starka åsikter till användning av utfyllnadsord. Därefter kommer vi att diskutera elevers språkutveckling i skolan där utgångspunktet är de direktiv som *Lpo94* utgör. Slutligen kommer vi att redogöra för ett didaktiskt perspektiv. Genom ett didaktiskt perspektiv kan vi ge förslag för hur pedagoger kan utveckla elevernas språkutveckling i sin undervisning.

7.1 Privat och offentligt språkbruk

I skolmiljön möts två kronolekter: ungdomar och vuxna. Denna situation innebär förmodligen att ungdomarna uttrycker sig på ett annat sätt i skolmiljön än på fritiden tillsammans med vänner. Det offentliga språket står således i kontrast mot språket i privata kontexter. Dock är vår undersökning fokuserad till att undersöka vilken funktion utfyllnadsorden utgör i *Klass 9A*. Detta perspektiv är relevant eftersom vi problematiserar språket i undervisningsmiljön, vilket är den miljö som formar elevernas offentliga språkbruk. Vi undersöker således fenomen som härstammar från det privata språket, hos pedagoger och elever, i ett offentligt sammanhang som verksamhetssystemet skola utgör.

Det är inte enbart i skolmiljön som elever utvecklar sitt språkbruk. Andersson menar att skolan utgör den viktigaste instansen för elevernas språkutveckling. Här menar vi att det främst är den offentliga språkutvecklingen som skolan utformar. Därför är det viktigt att pedagogen ger eleverna perspektivet att det är en skillnad mellan privat och offentligt språk. Det privata språkbruket figurerar i kontexter bland föräldrar, familj, kamrater och vänner. Det offentliga språket bör användas i kontexter kopplat till skola och arbetsliv.

Eftersom det är en stor skillnad mellan normerna för det privata och offentliga språkbruket är det av stor betydelse att pedagogen inte förbjuder användningen av enskilda ord. Pedagogen bör istället uppmana eleven att reflektera kring om ordvalet anses lämpligt till normerna i den kontext ordet yttrats. Det är således viktigt att pedagogens undervisning gör att eleven blir medveten över att det finns olika normer för olika språkliga kontexter.

För att förtydliga hur utfyllnadsorden har använts i programserien *Klass 9A* kommer vi att diskutera förståelse för användning av utfyllnadsord. Vi kommer att redovisa våra resultat från undersökningen i kommande underrubriker.

7.1.1 Vilka använder utfyllnadsord i Klass 9A

I programserien *Klass 9A* använde både elever och också pedagoger sig av utfyllnadsord i sina repliker. Dock var förekomsten mest förekommande i elevernas repliker. Pedagogerna skall agera som språkliga förebilder i skolmiljön.

Det blir således naturligt att förekomsten av ord som anses ha lägre stilvärde inte förekommer frekvent hos pedagogerna. Dock fann vi situationer där vuxna använde sig av utfyllnadsord på samma sätt som eleverna.

I programseriens inledande fas använde skolans rektor frekvent utfyllnadsord i sina repliker, vilket var intressant att observera. Hon använde till exempel ett utfyllnadsord, *liksom*, för att markera att hennes följande replik är ett citat. Rektorn använde sig av ytterligare utfyllnadsord, dock avtog användningen efter att projektet gett positiva resultat för elevernas betygsutveckling. Antagligen kan hennes användning av utfyllnadsord härledas till en viss nervositet i projektets inledande fas.

Vi uppmärksammade dessutom att en pedagog använde sig av utfyllnadsordet *asså* vid ett intervjutillfälle. Även vid detta tillfälle kunde vi observera en osäkerhet hos pedagogen. Utfyllnadsordet *asså* uppfyller funktionen för att kunna klassificeras som en paus markör, eftersom pedagogen både genom sitt kroppsspråk och också ordval behövde mer tid för att kunna formulera sig.

Således existerar de utfyllnadsord som förekom i programserien både bland pedagoger och också elever. Det är intressant att notera att vuxna använde sig mer av utfyllnadsord vid intervjusituationer än vid lektionstillfällen. Därav finns utfyllnadsorden i pedagogernas vokabulär. Men de använder sig inte av utfyllnadsord i undervisningssammanhang. Däremot använde sig elever av utfyllnadsord både vid lektions- och också intervjutillfällen, vilket är en markant skillnad gentemot deras språkliga förebilder, vilket pedagogerna uppenbarligen skall vara.

7.1.2 Vilka värderingar drar bruket av utfyllnadsord till sig

När en person använder sig av utfyllnadsord finns det starka åsikter kring bruket. Det är något som visas tydligt i följande insändare:

...det är alltså "typ" som jag är allergisk mot, och som ofta används utan någon egentlig betydelse. Något som gör mig beklämd är att det inte stannat bland ungdomar, utan spritt sig och används av folk i gemen, t o m av journalister och många högutbildade...

Processen för den inlärda irritationen blir tydlig när svenskläraren i *Klass 9A* tillrättavisar en elev när den använder sig av *typ* som en exemplifierande markör:

- Det är sånt som står i tidningen typ kanske e typ i affär [elev]
- Jag vill inte ha några typ. Inte ett typ, ta bort alla typer [lärare]
- Det är till exempel när man går till en affär [elev]
- Till exempel, det är bättre... [lärare]

Eftersom användningen av utfyllnadsord ger texten en lägre stilnivå riskerar även den personliga kompetensen att nedvärderas. Det resulterar troligen i att framgången i arbetslivet kan begränsas på grund av frekvent användning av utfyllnadsord. Det kan även vara på liknade sätt i det privata språkbruket som vuxen.

Eftersom vuxna påpekar brister i den språkliga kompetensen i betydligt högre utsträckning än vad ungdomar gör. Således är det möjligt att se ett samband mellan språket och levnadsvillkoren i olika sociala grupper genom användningen av utfyllnadsord.

7.1.3 När används utfyllnadsord i Klass 9A?

Pedagogerna och eleverna i *Klass 9A* använder sig av utfyllnadsord för att markera olika funktioner i replikerna. Enligt resultatet från vår undersökning uppfyllde understrykande-, turtagande-, fokuserande-, exemplifierande- och avgränsande markörer störst frekvens för utfyllnadsordens funktion i replikerna för samtliga avsnitt i *Klass 9A*.

7.1.4 Vilken funktion utgör utfyllnadsorden i Klass 9A?

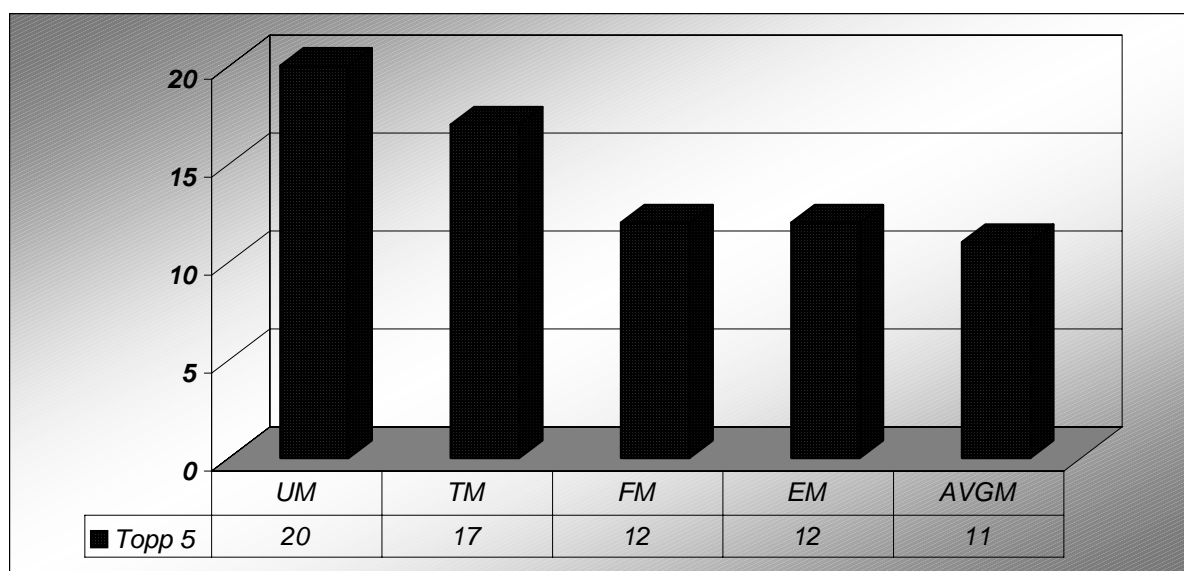
Enligt Kotsinas kan utfyllnadsorden användas när ordförrådet är bristande och för att dölja detta får utfyllnadsorden agera i dess plats. Hon menar också att utfyllnadsorden kan nyttjas när talaren på något sätt vill indikera att den säger något som den inte är säker på. Slutligen menar Kotsinas att utfyllnadsord även kan vara ett sätt för att vinna tid för att planera vad han eller hon skall säga härnäst.

I vår undersökning uppmärksammade vi att utfyllnadsorden i replikerna från *Klass 9A* i samtliga repliker uppfyllde en funktion. Detta visar att eleverna använder sig av utfyllnadsord för en specifik funktion.

I kommande rubrik kommer vi att diskutera de 5 mest frekvent förekommande funktionerna för utfyllnadsorden i replikerna från *Klass 9A*.

7.2 Fördelning av de fem mest frekvent förekommande funktionerna

Eftersom materialets karaktär kommer att resultera i hur fördelningen kommer att se ut är det viktigt att vara kritisk till materialets ursprung. I programserien *Klass 9A* förekom det inte många situationer där elever diskuterade utan styrning med varandra. Vem mottagaren är påverkar förmodligen hur talaren formulerar sig. Detta problem har vi varit medvetna över. Dock undersöker vi det privata språkbruket i den offentliga miljön som verksamheten skola utgör. Materialet från programserien *Klass 9A* ger oss således en utmärkt möjlighet att undersöka när det privata och offentliga språkbruket står i motsättning mot varandra. Vi har valt att fördjupa vår analys kring de fem mest frekvent förekommande funktionerna för utfyllnadsorden. Tanken med vår urvalsprocess är att på ett djupare plan kunna analysera vilka utfyllnadsordens funktioner utgör i replikerna. Eftersom det är främst de fem mest förekommande utfyllnadsorden som faktiskt figurerar bland replikerna, är det således relevant att fördjupa analysen kring dessa funktioner. Nedan följer ett diagram över de fem mest frekvent använda markörerna för utfyllnadsorden i samtliga avsnitt från *Klass 9A*:

De fem mest frekvent använda utfyllnadsorden var: understrykande-, turtagande-, fokuserande-, exemplifierande- och avgränsande markörer. Samtliga markörer uppfyller en förtydligande funktion för mottagaren. När en elev använder sig av den understrykande markören blir det tydligt för mottagaren att det som sades var det viktiga i repliken.

Den turtagande markören ger övriga deltagare en indikation att förflytta fokus till en annan talare, samtidigt som den kan agera som en fördröjningseffekt för att följande replik skall kunna formuleras. Samtidigt som repliken formuleras har då talaren använt sin inträdesbiljett för att kunna bidra i diskussionen. Den fokuserande markören förflyttar fokus till det som är relevant i repliken och den exemplifierande ger mottagaren alternativ. För att avsluta en replik använde många elever utfyllnadsord som avgränsande markörer, på liknande sätt som skriftspråkets: punkt. Det var en iakttagelse som var ett nytt fenomen för oss, och således mycket intressant. Men det var ett fenomen som även Nilsson har uppmärksammat i sin doktorsavhandling.

En annan intressant aspekt var att vi i samtliga repliker kunde specificera utfyllnadsorden till en markör för en specifik funktion. Således var inte utfyllnadsorden slumpmässigt utplacerade av talarna utan de uppfyllde en specifik funktion. Det är visserligen i flera tillfällen möjligt att tolka utfyllnadsordens funktion till flera funktioner. Detta liknar problemantiken som finns när man skall avgöra vilken funktion en satsdel utgör i en sats. Vi observerade en markör som förmodligen kan upplevas som slumpartad utplacerad om det används flitigt. Nämligen den turtagande markören.

Under nästa rubrik kommer vi att diskutera varför det finns starka åsikter kring bruk av utfyllnadsord.

7.3 Utfyllnadsorden i svenska språket

7.3.1 Starka åsikter kring bruk av utfyllnadsord

De utfyllnadsord som förekommit i vår undersökning räknas som slang. I offentliga sammanhang bör slang undvikas. Skolans roll är att utveckla det offentliga språket för att eleverna skall kunna agera i offentliga sammanhang. Således är skolans uppdrag att utveckla elevernas språk och den processen är till stor del normativ. I *Klass 9A* korrigerade svenskläraren ordvalet hos en elev:

- Jag vill inte ha några typ. Inte ett typ, ta bort alla typer [lärare]
- Det är till exempel när man går till en affär [elev]
- Till exempel, det är bättre... [lärare]

Svenskläraren korrigerar på så vis bruket av utfyllnadsordet *typ*, som för pedagogen antagligen känns främmande och mindre korrekt än *till exempel*. Eleven hade dock inga problem att finna en, enligt pedagogen, lämpligare synonym. Detta uppvisar att bruket av *typ* hos eleven är ett omedvetet val. Precis som Andersson formulerade är det möjligt att få bort slang ur klassrummets språk. I klassrummet råder det offentliga språket, eftersom pedagogen skall förbereda eleverna för arbetslivet. I det offentliga språket är det precis som Andersson formulerar möjligt att utrota bruket av slang, eftersom det är önskvärt med högre stilvärde i det offentliga språket. Däremot är det svårare att få bort bruket av slang när eleven använder slang i det privata språket mellan vänner och familj, där lägre stilvärde är accepterat.

I situationerna utanför skolans miljö finns det antagligen inte samma normativa inställning till språkbruket. Det beror troligen på att det privata och offentliga språket kan se olika ut, vilket resulterar i att språkbruket i skolan krockar med hur elever talar i privata sammanhang. Detta resulterar i att elever har exempelvis både *typ* och också *till exempel* i sitt ordförråd, och använder båda synonymt beroende på kontexten. *Typ* tillhör det privata språkbruket, medan *till exempel* tillhör det offentliga språkbruket, vilket även svenskläraren belyser under en lektion. Därför är det ett viktigt perspektiv att göra eleven medveten över när det är acceptabelt att använda det informella privata språket istället för att totalt censurera det. Det är också viktigt att en pedagog inser att språket ständigt är under utveckling. De som bestämmer över språket är som Lindström skriver språkbrukarna själva. Om språket inte förändras skulle vi inte kunnat beskriva nya fenomen eller funktioner. Skolan fungerar således som en normativ instans för hur det offentliga språket utvecklas, men eftersom språket är under en ständig förändring är det viktigt att vara medveten över vad förändringarna resulterar i.

Det finns starka åsikter kring bruket av utfyllnadsord, vilket illustreras i exemplet från de teoretiska utgångspunkterna:

...det är alltså ”typ” som jag är allergisk mot, och som ofta används utan någon egentlig betydelse. Något som gör mig beklämd är att det inte stannat bland ungdomar, utan spritt sig och används av folk i gemen, t o m av journalister och många högutbildade...

Sådan formulering måste anses som ett belägg för en motvilja till förändring och en önskan att hävda sitt egna invanda språkbruk. Det är viktigt att analysera ett antal faktiska exempel grundligt innan det är möjligt att dra en konklusion av något slag. Våra resultat visar att utfyllnadsordet *typ* uppfyller en funktion och kan därför inte avskrivas som betydelselös. Det är ett nyare användningsområde men ändå inte betydelselöst.

Det som dock verkar vara orsaken till de upprörda känslorna är när fenomenet sprids till mer offentliga sammanhang. Detta borde ha varit fokus för de upprörda känslorna istället för att bli upprörd över hur ungdomarna kommunicerar. Kronolekten ungdomar utgör den tid som innebär en successiv övergång från barndom till vuxen individ. Det är tämligen naturligt att en elev inte har en fullständigt utvecklad språkkompetens. De vuxna som omger ungdomar är med och stimulerar den språkliga utvecklingen. Men den offentliga språkutvecklingen ansvarar främst pedagogerna för enligt de riktlinjer som finns i *Lpo94* samt kursplaner för ämnet svenska.

Våra resultat från analysen av materialet från *Klass 9A* visar att talaren använder sig av utfyllnadsorden med en specifik funktion. Genom de understrykande-, fokuserande- och exemplifierande- markörerna strävar förmodligen talaren efter att förtydliga syftet med repliken. De turtagande- och avgränsande markörerna kan också uppfylla en förtydligande funktion. När repliken är slut används ofta en avgränsande markör i samma funktion som skriftspråkets punkt. De turtagande markörerna signalerar början av en mening men ger även talaren extra betänketid i formuleringsfasen. Vi tror att om eleven använder många turtagande markörer i en diskussion kan det resultera i att en mottagare upplever det som om utfyllnadsord används utan någon direkt funktion. Detta i kombination av att hastigheten i konversationen både håller ett högt tempo och också att ett det i många fall finns onomatopoetiska uttryck. Det kan ge upphov till irritation av talare i andra kronolekter än den ungdomarna tillhör.

Det är egentligen inte förvånande om elever använder sig av många turtagande markörer, då de håller på att skaffa sig erfarenheter, finna sin identitet och självsäkerhet som person. När de väl har funnit självförtroendet minskar antagligen antalet turtagnings markörer. Detta kan bero på att eleverna inte i samma utsträckning behöver tid för att formulera sina repliker, eller att de enklare gör sitt inträde i diskussioner. Eftersom de har fått mer pondus i takt med sina erfarenheter i språkliga sammanhang.

I de teoretiska utgångspunkterna använde vi Einarssons perspektiv att ungdomar förmodligen har ett behov av att markera sin identitet språkligt i kontrast mot de vuxna. Å ena sidan kan således utfyllnadsorden i materialet utgöra en markör för ungdomstid. Å andra sidan kan de utgöra ett belägg för att eleverna genomgår en utveckling där skolan utgör en viktig språklig instans.

I nästa rubrik kommer vi att diskutera pedagogens roll i elevernas språkliga utveckling.

7.4 Lpo94 och didaktiskt perspektiv

7.4.1 Lpo94

Lpo94 är som vi tidigare har nämnt ett styrdokument som skall fungera som en ram för hur skolverksamheten bör bedrivas för den obligatoriska grundskolan. Ett av målen är att eleven skall bemästra det svenska språket. Därav är det viktigt att eleverna förstår vikten av att använda språket beroende på vilken kontext han eller hon befinner sig inom. I det privata språket, som till exempel i ett ungdomsgång, råder det helt andra normer än vad det gör i det offentliga språket.

Följaktligen är det viktigt att låta eleverna få ett historiskt perspektiv över det svenska språket. På så vis blir de mer medvetna över språkets konstruktion och förändringsprocess, vilket resulterar i att eleverna blir mer medvetna över språkkontexter.

Svenskläraren i *Klass 9A* tillrättavisar vid ett tillfälle en elev då eleven använder sig av utfyllnadsordet *typ*. Förmodligen har svenskläraren tolkat ett av de uppsatta målen i *Lpo94* som lyder: "...utvecklar ett rikt och nyanserat språk samt förstår betydelsen av att vårda sitt språk..."(2006:9). Därav borde *Lpo94* inte vara så öppen för olika tolkningar, eftersom det är problematiskt att förstå vad vårda "sitt språk" innebär. Men vid pedagogens agerande ges eleven å ena sidan möjlighet till att vårda sitt språk utifrån svensklärarens uppfattning kring vad vårdat språk innebär, där *typ* är ett utfyllnadsord med låg stilnivå. Men å andra sidan är *typ* ett utfyllnadsord som eleverna brukar frekvent och det kommer förmodligen att bli lika accepterat i framtiden som dess synonym *till exempel*. På så vis kanske svenskläraren bromsar en språklig utveckling genom att förbjuda utfyllnadsordet *typ*. Dessutom kan förbudet locka till ökad användning då vissa elever trotsar auktoritet. Men om eleverna nu skall utveckla ett rikt och nyanserat språk är det viktigt att pedagogen arbetar mycket kring att eleverna skall utveckla sitt ordförråd, istället för att förbjuda enstaka ord.

Dessutom är det viktigt att eleverna blir medvetna kring hur det svenska språket fungerar. Om eleverna inte förstår hur det svenska språket är konstruerat kan de inte som tidigare nämnt varken vårda eller bemästra det. Därför anser vi att det är mycket viktigt att svenskundervisningen fokuserar vid följande mål i *Lpo94*: "I all undervisning är det angeläget att anlägga vissa övergripande perspektiv. Genom ett historiskt perspektiv kan eleverna utveckla en beredskap inför framtiden och utveckla sin förmåga till dynamiskt tänkande" (2006:6). För att eleverna skall kunna uppfylla detta mål är det viktigt att pedagogen undervisar på ett sätt som främjar språkets utveckling istället för att begränsa och förbjuda språket och dess utveckling. Det är således viktigt att pedagogen utvecklar elevens kompetens att uttrycka sig efter normer som finns i olika språkliga kontexter.

7.4.2 Didaktiskt perspektiv

För att eleverna skall bli medvetna om olika språkliga kontexter kan pedagogen högläsa eller dela ut texter ur olika språkliga genrer. Dessa kontexter kan vara allt från lagtext till privat text författad av ungdom. Därefter kan klassen tillsammans diskutera vad som har hög respektive låg stilnivå gällande språket, samt vad det hade resulterat i om stilnivån hade varit lägre respektive högre.

Förmodligen används inte utfyllnadsord i texter med högre stilnivå särskilt frekvent, vilket då kan agera som en språklig förebild i offentliga sammanhang för eleverna. På så vis erfar eleverna olika språkliga kontexter på ett naturligt sätt, och de blir således medvetna över att bruket av utfyllnadsord ger lägre stilnivå på kontexten.

Efter denna lektion kan pedagogen tala om för en elev som använder ett ord med låg stilnivå om det är passande till kontexten, istället för att förbjuda det. Genom detta upplägg förbjuder inte pedagogen utfyllnadsord som till exempel *typ*. Istället ges eleverna möjlighet till att utveckla ett dynamiskt tänkande som leder till att de använder utfyllnadsord som till exempel *typ* vid språkliga kontexter där användningen av utfyllnadsord anses vara accepterat. Därav utvecklar eleverna en förmåga som överrensstämmer med *Lpo94* då eleverna reflekterar på ett dynamiskt sätt över sitt språkbruk.

De språkliga nyanser som finns i den talandes språk kan avslöja vilken grupp individen tillhör, även om det inte är önskvärt. Det är möjligt att skönlitteratur kan användas som ett verktyg för att problematisera hur språk utvecklas i de olika kronolekterna. Om svensklärare har kompetensen att låta elever ta del av olika skönlitterära världar kan olika fenomen belysas.

Pedagogen kan använda sig av ungdomsboken *Sandor slash Ida* för att problematisera diskussioner mellan tonåringar och vuxna. Detta tydliggörs när Ida (ung tonårsflicka) träffar Sandors mamma och säger: "Ja, det är typ jättesnällt att jag fick komma"(2001:227). Ordet *typ* som vanligtvis används som ett substantiv för sort eller slag, eller som slangord för en person, används med andra grammatiska funktioner i det talade ungdomsspråket. När Ida skall kommunicera med Sandors mamma bannar hon sig att hon använde sig av utfyllnadsordet *typ* i den funktion som används i kontexter bland andra ungdomar. Den ånger Ida visar ger en indikation om att hon inser att ungdomsspråket inte har en positiv inverkan på hur vuxna förmodligen uppfattar hennes person.

Om elever får läsa *Sandor slash Ida* är det möjligt att boken har en ögonöppnande funktion för dem. Eleverna kanske blir mer medvetna om hur de talar och att det går att variera talesättet efter den kontext de befinner sig i. För pedagogen är det en möjlighet att vara nyfiken och att undersöka hur eleverna använder språket.

Pedagoger har en stor möjlighet i att förse elever med de mentala verktyg som krävs för att de skall få en positiv utveckling i sitt språk. Om elever lär sig att absorbera innehållet i skönlitterära verk, kan det fungera som stöd för dem. Det gäller dock att pedagogen kan förstå att eleven är en individ som genomgår en mognadsprocess, både intellektuellt och också fysiskt. Ungdomskulturerna fungerar som ett medel för dem att finna sig själva, att agera ut känslor och att utvecklas. Därför anser vi att det är viktigt att respektera elevernas sökande efter identitet och på något vis försöka att förstå dem. Det finns även uttryckt i kursplanen för svenska i den obligatoriska skolgången, vilket verkligen visar vikten av att respektera hur eleverna pratar och att utveckla språkförmågan utan att på ett negativt sätt påverka den personliga integriteten.

Det som skiljer pedagoger från elever är att de har mer livserfarenhet, både genom utbildning och också genom privatlivet. Den mödosamma processen att finna sig själva, som tonåringar genomgår, har antagligen de flesta pedagoger redan genomgått. Eleverna söker efter tillhörighet genom sina handlingar men också i sitt språk. Språket kan då användas för att markera tillhörighet till en grupp, men också för att markera ett avståndstagande från normer. Pedagogen har genom sin livserfarenhet möjlighet att hjälpa eleverna genom tonåringarnas sökande livsperiod, där nya känslor och tankar väcks till liv.

I undervisning kan skönlitteratur och utvecklande av elevers identitet fungera i symbios. Eleverna kan finna stöd och svar på sina tankar och funderingar. Litteraturen ger dem också en insikt i att de inte är ensamma i sina funderingar och sin livssituation. Samtidigt kan skönlitterära verk som *Sandor slash Ida* visa när kommunikation mellan vuxen och tonåring inte fungerar. Detta kanske leder till att båda parterna försöker förstå varandra mer. Det som är gemensamt för alla kronolekter är att de samtliga är brukare av språket och påverkar således dess funktion.

Syftet med programserien *Klass 9A* blev uppfyllt, eftersom eleverna höjde sina prestationer. Därigenom fick eleverna större möjlighet till vidare studier och bättre självförtroende. Genom resultatet från vår undersökning vill vi framhäva vikten av att pedagogens undervisning bör göra elever medvetna över att det finns olika normer för olika språkliga kontexter, för att de skall lyckas i sin kommande karriär och privatliv.

Det är viktigt att pedagoger utgår ifrån att språket är dynamiskt. Det vill säga att det utvecklas av brukarna. Därför är det av stor betydelse att pedagoger inte förbjuder användning av enskilda ord. Istället bör pedagoger uppmana elever att reflektera kring om det specifika ordvalet anses vara lämpligt till de normer i den kontext ordet yttrats.

Vårt bidrag till forskningsfältet innebär att en kartläggning över hur ungdomar och pedagoger använder sig av utfyllnadsord i *Klass 9A*, blir tillgänglig för den intresserade att ta del av. Våra resultat från undersökningen ger följaktligen en inblick i både utfyllnadsordens funktion i repliker från *Klass 9A*, men den ger oss också en inblick i hur undervisningsmiljön i *Klass 9A* ser ut.

Vi har kunnat integrera den teoretiska och didaktiska kompetens vi har införskaffat genom vår universitetstid vid Lärarprogrammet, med aktuell forskning kring utfyllnadsordens funktion i talande kontexter.

Vårt examensarbete kan agera som en vägledare och katalysator för hur pedagoger kan ha ett dynamiskt tänkande kring språkets utveckling. Examensarbetet erbjuder dessutom ett didaktiskt perspektiv för att pedagoger skall kunna utforma undervisning som ger eleverna verktyg för att de skall utveckla ett dynamiskt tankesätt i språkbruket.

I kommande rubrik kommer vi att föreslå ytterligare områden där forskning kan bedrivas.

8 Vidare forskning

Ytterligare studier skulle kunna ha fokus på hur olika kronolekter kan ha svårt för att samtala med varandra. Vad är det som utgör hinder för en lyckad diskussion? Det är svårt att på ett naturligt sätt analysera tillfällen där bristande förståelse mellan olika kronolekter uppstår, men dessa situationer är väldigt intressanta och viktiga att studera. I vår analys hade vi tillgång till videoupptagningar från programserien *Klass 9A*. Men det är även möjligt att observera ungdomsspråk i miljöer utanför skolan, som till exempel på bussen. Detta skulle ge ytterligare inblick i hur ungdomsspråket är konstruerat.

Det kommer förmodligen alltid existera starka åsikter kring hur språket utvecklas. Därför är det viktigt att se språket som ett dynamiskt tillstånd. Språket förändras av brukarna, i takt med hur brukarna förändrar samhället, förändras också språket. Därför är det av yttersta vikt att även forskningen utförs på ett dynamiskt sätt och aldrig stagnerar i hur det ser ut i dagsläget.

I rubrik 5.3, Övriga intressanta språkinslag, introducerade vi områden som skulle utgöra intressanta anfallsvinklar för vidare forskning. Det känns relevant med djupare studier i områden som engelskans inflytande i det svenska språket, pedagogers ordval i undervisning och språkförändring. Där en intressant språkförändring skulle kunna vara att problematisera att i fornsvenskan var *han* den korrekta formen medan vi numera använder dativformen *honom* av pronomenet i objektsposition.

Kartläggning och analysering av hur språket faktiskt används är värdefullt för att förstå hur brukarna utvecklar det dynamiska verktyg som det svenska språket utgör.

9 Referenser

Andersson, L-G. (1989). Attityder till språk. Sandqvist, S., Teleman, U (red.), *Språkutveckling under skoltiden* (s. 15-37). Lund: Studentlitteratur.

Einarsson, J. (2004). *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Gilje, N., Grimen, H. (2004). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Kadefors, S. (2001). *Sandor slash Ida*. Smedjebacken: Fälth & Hässler.

Kotsinas, U-B. (2004). *Ungdomsspråk*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Kursplan i svenska för grundskolan. (2000). Hämtad 24 maj 2008, från <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV>

Lindström, F. (2003). *x2 – världens dåligaste språk + jordens smartaste ord*. Finland: Albert Bonniers förlag.

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94. (2006). Hämtad 24 maj 2008, från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1069>

Nilsson, J. (2005). *Adverb i interaktion*. Göteborg: Institutionen för svenska språket.

Sandqvist, S., Teleman, U (red.). (1989). *Språkutveckling under skoltiden*. Lund: Studentlitteratur.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

SVT Play – *Klass 9A*. (2008), Hämtad 24 maj 2008, från http://www.svt.se/svt/road/Classic/shared/mediacenter/index.jsp?&d=84983&lid=puff_1139545&lpos=extra_0

Säljö, R. (2003). *Lärande i praktiken*. Smedjebacken: ScandBook AB.